

VIDOŠKA PJESNIČKA NOĆ

Stolac, 9. lipnja 2023.



Hrvatski stećak
rad ak. kipara Stjepana Skoke

OD SEBE STARIJI

*Cijelo vrijeme što ga imam
s ovom zemljom ispod sebe.
Ići ću na istok dok ne umrem.*

Veselko Koroman

JEZIK NA PAŠNJAKU

Trnje
je
tu
da
bi
bilo

s
t
r
a
h
a



Dugo premišljajući kojim Koromanovim stihovima započeti budući da ih je mnogo koji jačinom zovu, odlučih se u konačnici za gore navedene. Privuče me simbolika istoka koja iz njih izvire. Istoka otkud svakog jutra promalja sunčeva životvorna svjetlost, istoka - simbola svitanja i novog jutra...

Ovogodišnjeg laureata, dobitnika *Hrvatskog stečka* za osobit doprinos hrvatskoj književnosti, zaista ne treba posebno predstavljati. Svi koji iole poznaju hrvatsku i bosanskohercegovačku književnost znaju da je riječ o književnoj veličini čiji je opus impozantan i raznolik. Ne čudi, stoga, ni činjenica da ga je Društvo hrvatskih književnika u Zagrebu čak dva puta nominiralo za Nobelovu nagradu. Dodamo li tome da je jedan od supotpisnika *Sarajevske deklaracije o hrvatskom jeziku iz 1971.*, dobivamo jasniji uvid o kakvom je i kolikom književniku riječ. Pjesmama uvijek ispred vremena i sebe samoga. O svemu navedenom, ali i još ponekim zanimljivostima iz Koromanovog života i stvaralaštva čitat ćete u uratku prof. dr. Miroslava Palamete.

Kako Matica hrvatska Stolac redovito i rado daje prostor i mlađim pjesnicima, ove godine tu priliku dobila je Stočanka Karla Kevo. Dubrovačke boje ove godine brane književni bard Luko Paljetak i Boris Njavro. Ponovni nastup na Radimlji ove godine imaju Ružica Soldo i Joso Živković, a Ivica Budulica Strikan Vidošku će noć tek opjesmiti.

Ne znamo kakvog i koliko je vremena pred nama, ali želimo baš poput Veselka Koromana cijelo vrijeme što ga imamo *ići na istok*, ići naprijed zagledani u nova svitanja, nova stolačka proljeća.

Radimlja, 9. lipnja 2023.

Predsjednik Matice hrvatske Stolac,
dr. Mladen Bošković



NAGRAĐENIK

Veselko KOROMAN



Veselko KOROMAN, pjesnik, pripovjedač, romanopisac, esejist, književni kritičar, putopisac, književni povjesničar i antologičar, rodio se 7. travnja 1934. u Radišićima pokraj Ljubuškog. Potječe iz obitelji s petero djece. Njegov otac Mate (1900.-1992.) je poljodjelac i najamni radnik, majka Matija, rodom Kraljević (1908.-1997.), kućanica.

Prva dva razreda pučke škole završava na Humcu pokraj Ljubuškog, a treći i četvrti – nakon prekida školovanja od lipnja 1943. do rujna 1946. - u Ljubuškom. Tu polazi i nižu realnu gimnaziju (1948.-1952.). Kako se zbog prestarjelosti ne može upisati u klasičnu gimnaziju ili učiteljsku školu, u Mostaru završava najprije srednju ekonomsku (1952.-1956.), zatim Višu pedagošku školu (1956.-1958.), na kojoj studira hrvatski jezik s južnoslavenskim književnostima, te nacionalnu i svjetsku povijest.

Počinja raditi u osnovnoj školi u Ričici kod Kaknja, odakle nakon dva mjeseca odlazi u Pješadijsku školu rezervnih oficira u Bileći, potom na staž u Beograd (30. rujna 1958. do 10. rujna 1959.).

Po povratku iz vojske ponovno je nastavnik u osnovnoj školi u Ričici. Polaže diferencijalni ispit iz latinskog jezika i upisuje se kao izvanredni student južnoslavenskih književnosti i filozofije na Filozofski fakultet u Sarajevo. Sljedeće tri školske godine studira redovito. Kao apsolvent 1963./'64. predaje u čapljinskoj gimnaziji, a 1964./'65. u osnovnoj školi u Doboju pokraj Kaknja. Stekavši zvanje profesora, nastavlja raditi u kakanjskoj školi za radnička zanimanja (1965./66.) i gimnaziji u Visokom (1. rujna 1966. do 1. studenog 1971.). Tijekom zadnjih godina rada u visočkoj gimnaziji urednik je poezije u sarajevskom časopisu *Život* (br. 4, 1969. - br. 12. 1971.).

Prvi siječnja 1972. iz političkih razloga (zbog teksta *U cara Trajana kozje uši*) oduzeto mu je uredničko, a dano korektorsko mjesto u nakladnom poduzeću „Svjetlost”. Deseti veljače 1973. sklapa brak s Lucijom Pranjić (1949.) iz Kotor Varoša, a iste godine rodio mu se sin Tomislav (14. XI. 1973.-10. I. 2002.). Od 1. svibnja 1974. lektor je u spomenutoj tvrtki. Poslije mu se rađa još dvoje djece: Josipa (10. IX. 1976.) i Ivan (23. VI. 1986.). Nakon pada komunističkog sustava u „Svjetlosti” obavlja uredničke poslove: od rujna 1990. do 6. studenog 1992. Tog dana izlazi iz opkoljenog Sarajeva, te od 27. travnja 1993. radi kao savjetnik za kulturu i znanost u Predsjedništvu Hrvatske Zajednice i Hrvatske Republike Herceg Bosne, zatim u Županiji zapadnohercegovačkoj. Od početka 1995. do 1998. uređuje mostarski književni tromjesečnik *Osvit*. Sada živi u rodnom mjestu.

Najprije je član bivšeg Udruženja književnika Bosne i Hercegovine, zatim Hrvatskog centra PEN-a, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (1990.), Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne sa sjedištem

u Mostaru, Društva hrvatskih književnika sa sjedištem u Zagrebu i Akademije znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine (2008.). Dobitnik je „Poletove” nagrade za prozu, Udruženja književnika Bosne i Hercegovine za poeziju, „Goranova vijenca” za ukupni književni rad, Povelje sa Zlatnim grbom općine Ljubuški za životno djelo, te nagrada „Dubravko Horvatić” za poeziju, „Maslinov vijenac”, „Dobrojutro more”, „Didak” za životno djelo i „Bosanski stećak”. Društvo hrvatskih književnika u Zagrebu nominiralo ga je 2017. i 2018. za Nobelovu nagradu.

Impozantan je broj od 147 pjesama uvrštenih u čak 80 antologija, 12 u čitanke, a 327 prevedeno na druge jezike: albanski, bugarski, engleski, esperanto, francuski, galicijski, mađarski, makedonski, njemački, poljski, rumunjski, slovenski, španjolski, talijanski, turski.

DJELA:

1. *Grad prema sjeveru*, pjesme, likovni prilozi: Vladimir Puljić, Halil Tikveša, bilješka o piscu: Alija Kebo, „Debatni klub mladih pisaca”, Mostar, 1957.
2. *Crne naranče*, pjesme, naslovna stranica: Željko Marjanović, Veselin Masleša, Sarajevo, 1965.
3. *Knjiga svanuća*, pjesme, naslovna stranica i zaštitni ovitak: Željko Marjanović, pogovor Miroslav Vaupotić, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1967.
4. *Svjetiljka od trnja*, Pjesme, naslovna stranica i zaštitni ovitak: Željko Marjanović, tekst na ovitku: Iz recenzije Igora Mandića, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1971.
5. *Pogled iz zrcala*, kritike i eseji, Svjetlost, Sarajevo, 1974.
6. *Sjaj i rana*, pjesme, naslovna stranica i zaštitni ovitak: Željko Marjanović, tekst na ovitku: izvodi iz recenzija Slavka Leovca i Pere Šimunovića, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1975.
7. *Izabrane pjesme*, Biblioteka izabranih stihova, Veselin Masleša, Sarajevo, 1975.
8. *Na tom svijetu*, pjesme, nacrt za korice: Ivica Čavar, pogovor: Enes Duraković, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1977.
9. *Svijet ili dvije polovice*, razmatranja, pogovor: Kasim Prohić, tekst na stražnjoj korici: izvodi iz recenzija Kasima Prohića i Ivana Lovrenovića, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1979.
10. *Mihovil*, roman, naslovna stranica: Mustafa Ibrulj, tekst na stražnjoj korici: izvodi iz recenzija Nenada Ešpeka i Enesa Durakovića, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1983.
11. *Jezik na pašnjaku*, izabrane pjesme, idejno rješenje opreme: Branko Vujanović, Biblioteka Školjka, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1984.
12. *Pjesme i zapisi*, izabrane pjesme i razmatranja, predgovor: Vlatko Pavletić, Biblioteka Savremena književnost naroda i narodnosti BiH u 50 knjiga, knjiga 33., Svjetlost, Sarajevo, 1985.
13. *Dok vlada prah*, pjesme, likovna oprema: Ratko Janjić-Jobo, Biblioteka Jugoslavenski pisci, Naprijed, Zagreb, 1986.

14. *Zemljom, snovi*, novelete, likovna oprema: Sabaheta Hadžikadić, Biblioteka Savremena književnost, Glas, Banja Luka, 1987.
15. *Poems, Pjesme I.*, fotografija na naslovnoj stranici: Fjodor Fedčešin, Pjesme izabrao i na engleski preveo Mario Suško, predgovor: Željko Ivanković, „International literary manifestation Sarajevo poetry days“ (Medunarodna književna manifestacija Sarajevski dani poezije), Sarajevo, 1988.
16. *Zeleni se što je bilo*, pjesme, likovno oblikovanje: Mustafa Ibrulj, reprodukcija na naslovnoj stranici: Salvador Dali, Biblioteka Savremenici, Svjetlost, Sarajevo, 1989.
17. *Hrvatsko pjesništvo Bosne i Hercegovine od Lovre Šitovića do danas*, antologija, *Forum*, br. 11-12, Zagreb, 1990.
18. *Hrvatska proza Bosne i Hercegovine od Matije Divkovića do danas*, antologija, likovna oprema: Stjepan Skoko, Ministarstvo prosvjete, kulture, znanosti i športa Hrvatske Republike Herceg Bosne, HKD Napredak, PCC, Mostar-Split-Međugorje, 1995.
19. *Hrvatsko pjesništvo Bosne i Hercegovine od Lovre Šitovića do danas*, antologija; drugo, prošireno izdanje, Ministarstvo prosvjete, kulture, znanosti i športa Hrvatske Republike Herceg Bosne; HKD „Napredak“; IP „Obzor“; Mostar, Split, Međugorje, 1996.
20. *Razgovori o književnosti i ostalom*, „K. Krešimir“, Zagreb, 1998.
21. *U zemaljsko vrijeme*, izabrane pjesme, Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
22. *Mihovil*, roman, drugo izdanje, Obzor, Međugorje, 2000.
23. *Sok od velebilja*, pjesme, Hrvatska kulturna zaklada-Hrvatsko slovo, Zagreb, 2001.
24. *Estratto di belladonna* (Sok od velebilja), pjesme na talijanskom, Caramanica Editore, Rim, 2002.
25. *Ljubuški*, pjesničko grafička mapa s Đurom Sederom, urednik mape i autor predgovora: Ivo Lučić, Signum grafika, Zagreb, 2002.
26. *Plaćene riječi*, kritike, članci, polemike, pisma, nekrolozi, razgovori, eseji, govori, izvješća, putopisi, Biblioteka Stećak, Naklada Jurčić & Matica hrvatska Zagreb, Zagreb-Ljubuški, 2003.
27. *Mihovil*, roman, treće izdanje, naslovna stranica: Mustafa Ibrulj, Biblioteka Zlatna knjiga, Grafex, Mostar, 2003.
28. *Sabrane pjesme*, posebno izdanje, uz sedamdesetu obljetnicu pjesnikova rođenja, vanjska oprema: Ratko Janjić-Jobo, Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.
29. *Svijet ili dvije polovice – Sarajevski listići*, razmatranja, likovna oprema: Mirko Stojić, Biblioteka Trn, K. Krešimir, Zagreb, 2004.
30. *Prijadranske kiše – Zemljom, snovi*, pripovijetke i novelete, likovna oprema: Krešimir Kordić, Biblioteka Trn, K. Krešimir, Zagreb, 2005.
31. *Moja pisma suvremenicima*, likovna oprema: Krešimir Kordić, Biblioteka Trn, K. Krešimir, Zagreb, 2006.
32. *Deadly nightshade juice*, (Sok od velebilja), pjesme na engleskom, Prijevod: Vladimir Bubrin, Croatian

- phoenix, Toronto, 2006.
33. *Czarne pomarancze*, (Crne naranče), izabrane pjesme na poljskom, likovna oprema: reprodukcija obrazu Gabrijela Jurkića „Dzikie maki“, izbor i prijevod: Grzegorz Łatuszyński, pogovor (Poslowie – umjesto izostavljenog naslova *Suptilitet Koromanove poezije*): Vlatko Pavletić, Agawa, Warszawa, 2007.
34. *Hrvatska drama Bosne i Hercegovine od Matije Divkovića do danas*, antologija, likovna oprema: Stjepan Skoko, Školska naklada, Mostar, 2008.
35. *Stariji od vremena*, pjesme, likovno i grafičko oblikovanje: Tomislava Juroš, Biblioteka Hrvatska pjesnička riječ, Alfa, Zagreb, 2008.
36. *Plus âgé que le temps*, (Stariji od vremena), pjesme na francuskom, prijevod: Vanda Mikšić, pogovor (*La subtilité de la poésie de Veselko Koroman – Suptilitet Koromanove poezije*): Vlatko Pavletić, Académie des Sciences et des Arts de Bosnie-Hercegovine, Sarajevo, 2012.
37. *Älter als die Zeit*, (Stariji od vremena), pjesme na njemačkom, prijevod: Boris Perić, pogovor (*Die Subtilität in Koromans Lyrik – Suptilitet Koromanove poezije*): Vlatko Pavletić, Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, 2013.
38. *Ja, putnik*, pjesme, likovna oprema: Irena Lenard, Biblioteka Hrvatska pjesnička riječ, Alfa, Zagreb, 2014.
39. *Pjesme*, reprodukcija na naslovnici: Drago Galić: *Akt*, priredio i predgovor napisao: Miroslav Palameta, Edicija: Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga, knjiga 53., Matica hrvatska Sarajevo & Svjetlo riječi, Sarajevo, 2014.
40. *Proza I.*, reprodukcija na naslovnici: Ado Opić: *Potkrovlje II.*, priredio: Miroslav Palameta, Edicija: *Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga*, knjiga 54., Matica hrvatska Sarajevo & Svjetlo riječi, Sarajevo, 2014.
41. *Proza II.* Reprodukcija na naslovnici: Alojz Ćurić, *Crveni samar*, Priredio: Miroslav Palameta, Edicija: *Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga*, knjiga 55., „Matica hrvatska“ & „Svjetlo riječi“, Sarajevo, 2014.
42. *Pred tajnom postojećeg*, Igrokazi, razmatranja, eseji, razgovori, bio-bibliografija, Biblioteka Posebna izdanja, „Naklada Jurčić“, Zagreb, 2015.
43. *Yo, el viajero*, (Ja, putnik), pjesme na španjolskom, Prijevod: Željka Lovrenčić, predgovor (La sutileza de la poesia de Koroman — Suptilitet Koromanove poezije): Vlatko Pavletić, „La Zonámula“, Guadalajara, Meksiko, 2015.
44. *Sabrana djela, I-IV.*, poezija, proza, Likovna oprema: Bruno Abramović, pogovor: Željko Ivanković, „Art Rabic“ & „Synopsis“, Sarajevo-Zagreb, 2017.
45. *Bit ću negdje*, pjesme, Nakladnik Alfa d.d., Zagreb, 2022.

IĆI ĆU NA ISTOK

Živjet ću s tobom dok ne umrem.
Cijelo vrijeme što ga imam.
Ići ću na istok dok ne umrem.

S toplim licem usred neba,
s jasnim nebom oko lica,
živjet ću s tobom dok ne umrem.

Cijelo vrijeme što ga imam
s ovom zemljom ispod sebe.
Ići ću na istok dok ne umrem.

UPLETEN U SVE

Ne žudim otići iz ovog neba i ove zemlje.

Neka novo nebo bude ovo isto
i nova zemlja neka bude ista.

Tu je moj dom od početka svijeta.
Moja ljudska povijest.
Sva patnja koju sam doživio.
Smrti mojih dragih.
Beskrajna nada.

Kad nestane vremena
neka ovdje bude sve moje,

opet isto,

a ipak više od ovog što je bilo.

SADA VEĆ

Zriju smokve i opadaju,
s lijeva s desna, sa svih
grana, cijeli porod njih,
i leže dolje ispod stabla svog.

Nisu ih pojele ptice, ni ruke
moje sestre nisu ih obrale,
niti je mrav, niti je Mjesec,
ma i jednu bar ispred mene odnio.

Leže dolje ispod stabla nice,
na tlu starom, od svanuća,
od subote, Bog zna otkad,
i tu gnjiju, još sjeneći, nekušane.

I po tom je evo znano da su riječi
ove o propasti tih smokava, nečitane,
već krenule s njima tamo,
na dug, na daleki iz sna zapad.

I ležati da će ondje one nakon
danā, svih stoljeća, posve žute,
u plaveti, svud onamo,
kao stelja, novo zlato.

POPUT SJENE

Došavši odnekle s kukmom na glavi,
a kljunom zemljastim i vrlo dugim,
pomalo svinutim, te s metlicom od repa,
trbuhom snježnim, propela se izvana
na staklo nevidljivo ptica začuđena –
da poviri u sobu koja me čuva.

Pa zuri otud vijuču vratom, žutim lijevo,
žutim desno, iz gore cijela. Ali ne vidi
mene ženka lijepa zbog sjaja čudnog u
vrtu mome. Stoga sam, gle, tako blizu,
na pedalj samo, prišao njoj. Mi se gledamo,
u slobodi nježnoj, svetih sedam minuta.

Dok slijevaju se u zjenice joj plave,
i u moje kestenjaste, dva sadržaja nejednaka.
A sad, što će tužna, ptici je dosta igre.
Vidjela je prostor koji ne da u se. Zato
uzdiže krila, i evo će, haj haj, poletjeti
odavde noseći u gnijezdo ptićima gladnim

slutnju svoju. O meni neviđenom. A ja sam
od toga nasmiješen jako.

BEZ DAHA

Kroz prošlost tvoju na prstima
dok idem prema drvetu onom nad
kojim je sunce,
kako ti zavidim, dijete nerođeno;
nakon mene, lišća ovog iz davnine,
što ćeš doći.

I zato, idući ovud prema jasenu
onom s kojeg žuna uzdahe šalje, ime
neznano spominjući,
buduća nedjelja meni je na umu,
kad bit ćeš ovdje s nekim otud,
iza sjene, ti.

Uha uperena iznad stabla novog,
u prostor onaj gdje skamenjena je
mjestimice magla
kozmička, izgubljen jutarnji rog.
Kud valjaju se, kako ćeš čuti,
zvijezde od sjaja

i zvijezde potamnjele, dolje – gore
po beskrajnu ludom, iz moje, iz
naše slutnje.
Brujanje kojih što čuti žuna, te
živi stoga od mene brže, na drvetu
onom prema kome

bez daha idem – sada mome.

DOISTA CVIJETE

Polako bih otišao da mogu.
Niz strminu od sanja, brijegom –
s onu stranu kuće, pa iz sebe,
niza nj, dolje u dubinu tvoju.

Gdje se ne podnosi, dok si živ,
pusto Ja. Koje ne zna od sebe
što bi. Te me goni da ne spavam,
nego uradim što dok gori naokolo –

odakle dopire uvijek sve, i
ljepota uza nj, od žara, na papir
razastrt preda mnom. Tako čista,
da spasi me, obrani od mene vrlo

tašt, i vrlo uznemiren, gotovo
poludjeli duh moj. Ljubomorani na
rijeku, kamenjar i nebo, cijeli
svijet. Po zakutcima čijim

prebiva, oduvijek, tā za koju
živim. Bez mene. Izvan moje riječi.

OD VREMENA DO VREMENA

Htio bih šutjeti, ali ne smijem nipošto,
ne mogu. Upravo kad sjetim se čega,
i kad poželim najednom biti nijem, i
nepismen, poput trave iliinja. U tim
trenutcima, zamislite, koje bih volio
kadikad da nemam nikako, jezik u korice
ledene, svoju sablju propasnu, staviti
ne umijem nikada. Tako je i ovaj put:

malo prije nego sam izjutra zazvao sve
jednim imenom, u mom kraju, iznova.

Smrtno sam uplašen izletom u crnō,
u tužnō, u dalekō, a idem onamo, vičući
u sebi, i još više izvana, s dlačica
uzdignutih po tijelu mom, da ne poginem
od šapata odnekud, pa mira, pa odlijevanja
nepojmljivog posvud oko mene. Gdje sam
to ja, jesam li na pravom mjestu, pitam
se, kao što se vjerojatno pitao Dante
postavljajući dolje, na dnu svijeta,
temelje Paklu svom.

I kao što se jučer pitao ovdje, iznad
zvijezda, na visine ove po stoti put
uzletjeli prijatelj iz Raja, što sad
se viđa sa sinom mojim u njemu, svaki
dan. Pjesnik Šop. Gdje su njih dvojica,
pitam se još, i treći, Dante, s kojim
se oni također susreću ondje, u vrtu
plavetnom. Usred koga raduju se dolasku
unukovu roditelji moji, i mole Boga da
me utješi čime, tamo, u nizini zemaljskoj

s koje podiže ga k sebi, i ovdje, u
visinama ovim iznad zvijezda, po kojima,
na svjetlu danjem, izviđam opet, grmeći
izbezumljen: Gdje je, ružo, to kraljevstvo
svetih? Kud se vinu moje dijete?

U SNU, 2007.

Okrenut prema južnoj tribini, govorim:
Kap smrtne jednostavnosti, kap smrtne
čistoće. Kap suosjećanja u donjem,
kap suosjećanja u gornjem svijetu...

Nevjerojatne zgrade prhlih trepavica,
nevjerojatni znaci iznad arene. Za
svakakve i nikakve ljude u njoj,
znaci odasvud.

Izvrnut doživljaju vjetra noćnog, dodajem:
Obdan, obnoć, ja sam osamljen, a gle
kako je raširen smisao za cvrkutanje
besmisleno oko mene.

Vidi li, čuje li tko
da će doći dan kad ni čeznuti se više,
naglas, moći ne će, ni ljubiti, umrijeti
čak; ne samo po volji besmrtnoj.

Poučen na kraju svjetlom rastućim, pjevam:
Visok, svjež plot od javorovine čuva
janjce iza rijeke. Meni milost daje
krila da uzletim. U plamen sunčani da
bacim sjenu svaku.

Ljepša je zato livada u riječima mojim,
nego tamo gdje se nudi mjesečini. Evo,
ona ustaje iz njih, nešto zbori. I tako je
stvarna da ću vrištati ako se probudim.

PET STOTINA

I četrdeset milijuna nepoznatih,
svetih godina, prije dolaska mog.
Kad udahnule su, možda, prvi put,
životinje mnoge. Bez kojih, znaju to
one, treslo bi se jače, pucalo od

boli, poput leda, tlo u meni. Kao
u bićima njihovim, onda, dok bila je
davnost, davnina ljubljena, što
češljala je dugo tijela im prelijepa,
spremajući uzgred, negdje, sjeme

mi hudo. Nad kojim bdiju i sâme,
po zapovijedi tajnoj, i bude se
presretne, zovu me, piju vodu sa
mnom, već odraslim. Ovdje, gdje sada
su, nema dvojbe, Riječ živā.

OČEKUJUĆI

Beskraj na dohvatu, vječnost ravnu.
Dvije stvari koje već imam, ali ih
ne ćutim kao svoju bol u prsima,
ne vidim kao ruku kojom se dodirujem...

Kadikad,
raspitujem se o povijesti mašte –
i strah me od pomisli da bih mogao,
prije noći, ostati bez nje.

Zemljo, velim,
kakav bi to snježan, sovin dan bio.

NA OVOM SVIJETU

Rodio sam se jučer, i prekjučer...
i jutros se rađam, pod vjetrom, iznova.
Stranac gotovo sebi sinošnjem, nekom
iza mene, iz pamćenja mi ranjenog.

Zadivljen sam kako žestoko, jače
nego Sunce, nego smrt, sada postojim.
I to mi dostaje, ako ću zaboraviti,
u ovom danu, sve drugo. Zauvijek.

PRIJE DOLASKA NA SVIJET

Grab ima mogućnost, samo jednu:
da bude odmah što biti mora, i
potpuno je ostvaruje. U svom
kutu, kao drveta ostala, sâm.

Taj moćnik zeleni ponosi se time,
pomišljam, i u svakom je času,
od toga, vrlo lijep. A gdje je
cijelost moja? vičem bez glasa,

u noć. Zašto ne mogu dozrjeti
nikako, sada, dok sam živ? Kao
pas onaj što ima zadaću da laje
iza bilja susjednog, ili maše

repom, dokle može, tu. Očito,
od mene, netko je meni još
bliži, kad mi ne da, ovako
oholu, roditi se samo jednom.

PREMDA BUDAN

I otvoren svemu, koliko je moguće
sada, u ovom danu, ipak ne dođu
k meni, kadikad, glasovi odonud,
iza brda povijesnih.

Poput jelena ustrašenog,
udahnem tada, pedeset, i više puta,
zrak sredozemni, u minuti. Drhteći
za vas, koji ustali ste sa mnom,

u praskozorje rano, blagi.

TU SAM

Malo dalje od vugine kuće,
od krumpira s modrim zapercima.

Gledajući odavde – tamo gore je
poluotok skandinavski, i brda
na njemu, svjetlost polarna,
do kojih se ide, čini mi se,
uzastranu.

Prijeđe li tko sedamnaest
stupnjeva sjeverno od ekvatora,
četrdeset tri stupnja istočno
od kanarskog otoka Farro,

bit će na mjestu gdje se uvečer
brijem, izjutra umivam, ili mirno
ležim među stijenama prastarim
u predvorju Sredozemlja.

Malo dalje od vugine kuće,
od krumpira s modrim zapercima.

ZOROM

Brao sam bilje od kojeg se
ozdravlja. Misleći, kako je

smiješno,
uvijek, biti ozbiljan.

Kao
sova, pod morem planina.

Kad, spusti me na zemlju,
nešto, nježnije nego majka.

De, rekoh sebi, zapjevaj sada,
tu, gdje upravo nestajem.

I u tom času, divlje, iz mojih
ruku, opet, zamirisa kadulja.

DOK SAM OVDJE

Moja zadaća je, možda, tek da
budem. Što dulje. Ne pitajući,
osim kada huknu boli, je li
uranilo vrijeme, što će list
na grani.

Od jutra do jutra, tek da živim,
to je nalog, možda, strašni.
Da ne pitam nikad ništa, osim
kad se tuga javi. Onaj ljiljan
usred zime.

KAO DA IH NEMA

Kroz zida četiri iz tvari
u dvorištu, i onih u daljini,
uvlači se u kost mi svaku –
inje, lahor, novost najmanja.

U sobi mojoj zatvoren je
prozor, zatvorena, desno, bdiju
vrata. Ali, kao da ih nema.
Od mijena u dvorištu, i onih

u daljini, očito je, ničim
ogradi se ne mogu. Stoga,
ja sam vani, uvijek, zoran poput
cvijeta, svuda gdje se nađem.

OD SMILJA MLAĐI

U ono doba,
između lijevog i desnog vrhunca,
eno, letim bez krila.
A ne znam točno gdje
se nalazi tada viđeno.
Ni što čuje uho moje.

Dok jutros,
kad riječi o tome i dalje nema,
još sam u jednom gradu.
Ali ne sjećam se zašto.
Jer to, sada, manje je
važno nego vrijeme koje

hlapi kao krv.

Prof. dr. Miroslav PALAMETA

Koromanovo stvaralaštvo



Članak „Koromanovo stvaralaštvo“ ima nakanu predstaviti čitateljstvu ponajprije roman *Mihovil s ostalim narativnim oblicima*, njegove filozofsko misaone sinteze s ostalim književno-znanstvenim uradcima i četiri knjige pjesama od ukupno trinaest zbirka, koje su objavljene od 2001. do danas. Formalno strukturiranje članka navedenim kronološkim redom upozorava na stereotipni obrazac prema kome je u općoj recepciji Veselko Koroman iznad svega lirski pjesnik, čime se zasjenjuje njegove druge stvaralačke oblike, isto tako kvalitetne i moderne.

Pisac po opredjeljenju, pjesnik po vokaciji, Veselko Koroman autor je trinaest knjiga pjesama, romanopisac, putopisac, esejist, kritičar, književni povjesničar i antologičar.

Sa svojim ukupnim djelom, koje „privlači pozornost i zadovoljava receptivno očekivanje širinom i dubinom modernog senzibiliteta“ (Pavletić, 2009.), on je obilježio visoke domete hrvatskog pjesništva od sredine prošlog stoljeća do danas.

I. Roman *Mihovil* i ostale narativne forme

Mihovil je koncipiran kao dnevnik koji vodi glavni junak Mihovil Lastović i pripovjedač istodobno, pjesnik i profesor od početka ožujka 1980. pa do ranog ljeta sljedeće godine. Početna poglavlja zaokupljena su kulminacijom nerazumijevanja, nepodnošljivosti i žestokim svađama glavnog junaka i njegove supruge Ljubice u ozračju višemjesečne odvojenosti od stola i postelje, što će se razriješiti jedne noći u strasnom pomirenju tijela, kao i većina supružničkih sukoba. Drugi misaono-tematski dio romana vezan je za Mihovilovu odluku da na obiteljskom imanju u Hercegovini gradi kuću, čime su motivirani česti odlasci iz Sarajeva i susreti s roditeljima, braćom i sestrama.

Međutim, nakon samo nekoliko stranica čitatelju će biti jasno da je dnevnikom zadani vremenski okvir posve formalan. Već nakon nekoliko početnih rečenica naći će se u neposrednoj prošlosti, a onda još dalje na početku te iste godine. Upravo taj postupak retrospekcije, frekventan u romanu i motiviran kakvim prisjećanjem, otvara mogućnost da se pedesetogodišnji Mihovil vrati u svoju proteklu mladost, dakako i u svoje djetinjstvo, i predstavi cijeli svoj život u četrnaest poglavlja. Tako se jezik dnevnika posve spontano i neprimjetno dopunjuje memoarskim diskursom i postupcima toka svijesti. Dodaju li se tome pisma djevojaka

u dijelu romana koji se zaokuplja mladošću i njegovim ljubavnim vezama, onda je posve očito da su to sve oblici iskaza na kojima se zameće najčvršća uvjerljivost i sugestivnost svakog životopisa u čije se oblike roman zaodijeva.

Prema Genetteovoj klasifikaciji pripovjednih modela na relaciji autor – pripovjedač – glavni lik, Mihovil bi formalno pripadao homodijegetskoj fikciji, onoj naratološkoj formi u kojoj su pripovjedač i glavni lik iste osobe, a autor nije poistovjećen ni s jednim od njih. U smislu veze s društvenom zbiljom *Mihovil* se kao romaneskna forma zadržava uglavnom unutar obiteljskih odnosa, premda se tijekom izlaganja susreću suzdržani i disciplinirani proboji iz tog okvira, među kojima se ne može previdjeti i zaboraviti ona ironična opaska o tadašnjem aktualnom političkom prvaku i onima koji mu odobravaju i plješču, čak u sigurnosti svoga doma ispred radio i TV prijarnika.

Sam je Koroman u svojim kasnijim izjavama naglašavao autobiografsku činjeničnost svega napisanog u *Mihovilu*. U istom kontekstu izjavom kako “nema ništa fantastičnije od mog vlastitog života” nedvosmisleno upućuje na glavni poticaj pisanja upravo takve proze, dodavši da će onaj što „svoje ime nije urezao vlastitom rukom, koje će mu stajati iznad glave posve će umrijeti“. Međutim, u samom je romanu ta autobiografska odrednica dovoljno zatamnjena, prije svega promijenjenim imenima likova i nazivljem mjesta, da je možemo smatrati samo naknadnim komentarom. U takvoj zamisli posve je jasno da će glavni lik biti u središtu pozornosti, ali Koroman nije ni ostale sudionike u romanu ostavio neoblikovanima. Svojim iskazom, kakvom pojedinošću, osobnim maksimumima, odnosom prema drugima, djelovanjem, posebnom pojavnošću ili moralnim portretiranjem oživljeni su i drugi likovi, pogotovo bliski srodnici.

U hrvatskoj književnoj praksi preferirali su se u vrijeme pisanja i objavljivanja *Mihovila* drugačiji naratološki modeli, a pojam autobiografskog, kako ističe Zlatar, pratio je prizvuk podcjenjivanja. Pod tim dojmom uvriježenog mnijenja, a možda i zbog spomenute opaske o političkom vođi, pojavile su se dvije nepovoljne reakcije na Koromanov roman koje se u vremenskom rasponu danas čine posve irelevantnima. Međutim, velik broj tekstova posve kompetentnih i cijenjenih kritičara smatra njegovu pojavu važnom i vrijednom. Pavletićevo posebno zanimanje za *Mihovila* kao djelo prepoznatljivo suvremenoj prozi koja se „zadržava u objavnostima i pojavnostima običnog i svakodnevnog u životu čovjeka koji je pisac po vokaciji, građanin po sudbini“ i ocjena o neprijepornim „narativnim vrednotama, primjerenih ispovjedno-psihološkom romanu“ moglo bi se i danas uzeti za temeljitije analitičko polazište, primjerice od one Genetteove tvrdnje „kako do sada naratologija nije ponudila izučavanje faktografske priče“, a *Mihovil* to najvećim dijelom jest.

Nakon kalendarskog vremena koje markira dnevnik Mihovila Lastovića u romanu, nastala je i zbirka kratkih proznih sastava, koje autor imenuje noveletama, objavljenih u Banjaluci tek 1987. pod naslovom *Zemljom, snovi*. Svaki mjesec tijekom 1982. zabilježio je Koroman po jedan ili više snova, o čemu na nekoliko mjesta govori kako je noću odmah nakon pojedinog sna zapisivao upamćene dojmove u mraku na

pripremljen papir. Najsugestivnije o tome piše kolegi pjesniku Gojku Sušcu, gdje te snovitosti naziva čistom poezijom i potpuno nestiliziranom sanjivom zbiljom, neosvijetljenom stranom, kao svjedočanstvo o sanjivoj polovici vlastitog bića koja upotpunjuje i zaokružuje posve neretuširani dnevni život u romanu *Mihovil*, a na ravni onog naslova lirskih eseja *Svijet ili dvije polovice*.

Kao osobit istraživački projekt, svi se ti tekstovi nude kao dragocjena građa za psihoanalitičke pristupe, čak i za one tradicionalne freudovske, premda Koroman ne prihvaća Freudovo učenje o nesvjesnom, ističući sferu nadsvesnog, oblikovanu u predegzistentnom postojanju. Ipak, poradi odnosa gotovo bezvremenske strukture sna i njegove verbalne reprodukcije koja je neizvediva bez narativnog vremena ili onog fabulativnog pri tom, Koromanove proze i zapažanja u njima i u *Mihovilu* mogu svakako biti čvrsto uporište suvremenim psihoanalitičarima ili naratolozima.

Međutim, ne iscrpljuje se u ta dva naslova Koromanov doprinos pripovjedačkoj prozi. Tijekom pedesetih i početkom šezdesetih godina objavio je nekoliko pripovjedaka, uglavnom ljubavnih nadahnuća. S jednom od njih koja se zove „Prijadranske kiše“ polučio je i književnu nagradu (1958.), onu koju je *Polet*, zagrebački srednjoškolski časopis za kulturu i umjetnost, dodjeljivao za prozu. Također su okružje i ugođaj srednjobosanskih gradića, gdje je tijekom šezdesetih Koroman boravio kao srednjoškolski profesor, bili poticajni za putopisne prozne sastavke. Izazvan tajanstvenom ljepotom krajobraza, kraljevskom prošlošću i još prepoznatljivim tradicijama iz tih davnih srednjovjekovnih vremena u kulturi mjesnog življa, posebno hrvatskog, Koroman je odgovorio s nekoliko vrlo zrelih putopisnih proza koje je objavio 1968. i 1969. Šetnje i putovanja lokalnim stazama i bespućima u Kraljevu Sutjesku i na Bobovac, u Fojnicu i Kiseljak istodobno su izleti kroz pretpovijest i povijest naznačena prostora, kroz legende i predaje, s analitičkom osjetljivošću za toponime, za boju i naglasak osluhnute riječi, s budnim okom za pojedinost i znatiželjom koju potiču recentna arheološka otkrića. U lakoj i receptivnoj rečenici koja prati putovanje i pokazuje darovita pripovjedača umiljavaju se čitatelju šumovi potoka i bilja sa sjenkama prošlosti lirskom biću putopisca.

Taj isti krajolik koji je poticao putopisca bio je često nadahnjujući i za Koromana liričara. Premda se obično, kao po nekoj inerciji, ističe u tom smislu uglavnom pjesnikov rodni zavičaj, upravo u tim putopisima nije teško prepoznati tematsko ishodište nekih njegovih antologijskih pjesama. I ostale proze posebnim svjetlom obasjavaju njegovu liriku. Bez posljednjih stranica *Mihovila* bilo bi teško dokučiti svu slojevitost smislova, primjerice u novijim knjigama Koromanove poezije.

II. *Svijet ili dvije polovice* - esejistički i drugi tekstovi

Knjiga kratkih i jezgrovitih razmatranja *Svijet ili dvije polovice* predstavila je Koromana na nov način izvornim stvaraočem. U formalno-vrskom smislu ti su lirski eseji bili doživljavani i kao misaona lirski poezija, kao filozofski zapisi ili kao zbirka maksima i aforizama odnosno sve to u isto vrijeme. Kritika ih je

prihvatila bez suzdržavanja, i kao jednu od najboljih dotad objelodanjenih Koromanovih knjiga i kao ponajbolje ostvarenje u hrvatskoj književnosti s kraja sedamdesetih. Uopće, u domaćoj književnoj javnosti ti su oblici bili potpuna novost, bez obzira na to što je tek u formalnom pogledu Danijel Dragojević pisao nešto slično. Noviji teoretičari eseja nalaze u njima bliskosti s uradcima prvih europskih esejista ne samo po temama i obliku naslova nego i po strukturalnim odrednicama. I Montaigne i Diderot pišu o ljubavi i smrti, o vječnosti i prolaznosti, o tajanstvenom i bliskom, ispredajući svoj esejistički diskurs iz misaonih nukleusa koji podsjećaju na Koromanove kratke i jezgrovite tekstove, koji kod njega ostaju na ravnini već naznačenih kristalizacija. Sam naslov knjige *Svijet ili dvije polovice* upućuje na središnju misao knjige, prema kojoj se, kako kazuje Kasim Prohić, punina svijeta ne da obuhvatiti jednim značenjem, definicijom ili zaključkom. Osnovna perspektiva njegove semantičke uobličivosti podrazumijeva kritiku bilo kakve ograničenosti i simplifikacije. Manje ili jače naglašena u pojedinačnim cjelinama, katkad s neskrivenom ironijom, ta je kritika usmjerena prema svakoj gluposti, poglavito prema uniformnosti mišljenja, ideologiziranoj svijesti i grubim materijalističkim stajalištima. U pojedinim razmatranjima, kao što su „O Inom“, „O tajni“, „O sjeni i nadi“ ili „O životu usred vječnosti“, predmet kritike posve se ignorira, ne spominje, ali se u neizrečenom, a zazvanom kontrapunktu kritička oštrica prepoznaje.

Veza između njih i već napisanih odnosno još tad nenapisanih Koromanovih pjesama posve je jasna. Na jednome mjestu u kasnijem razgovoru s Vlatkom Pavletićem sam je Koroman ustvrdio da takve misaone kondenzacije najbolje predstavljaju dio onoga što bi odgovaralo predmetnom sloju njegovih pjesničkih struktura. Stoga su ih najosjetljiviji interpretatori njegove poezije čitali, u njihovoj diskurzivnoj dimenziji otkrivali pjesnikov način mišljenja i posezali za njima kao ključem u čitanju posve izvornih i nepodatnih lirskih uradaka.

Na ravnini tih misaonih kristalizacija nastavit će Koroman i poslije svoje zapise. Neke od njih svrstao je već u svoj autobiografski roman ili u razgovore o vlastitom stvaralaštvu koje je s njim vodio Pavletić, pa ih opet izdvojio iz objavljenih tekstova i objavio pod naslovom *Sarajevski listići*. U svakom slučaju takvi tekstovi sa snažnim mislima ono su područje u kojem nije sve rečeno, pogotovo nije objavljeno.

Svoje ranije napisane eseje, još s početka šezdesetih godina, osvrte i članke, razgovore o književnosti, kritike ili polemike, razasute po dnevnom tisku i književnim glasilima, kao i one nastale kasnije uglavnom je sabrao u knjigama *Pogled iz zrcala* (1974.), *Potruga za cjelinom* (1996.) i *Plaćene riječi* (2003.). Prva od njih zapravo je izbor kritičko-esejističkih cjelina, napisanih od 1962. pa do 1972., među kojima posebnu pozornost privlače oni koji se bave poezijom Dubravka Horvatića, Milovana Danojlića i Slavka Mihalića ili se osvrću na pojedine izbore. Također njegovo čitanje poezije Maka Dizdara ima posebnu vrijednost kritičkog orijentira, kao što je njegov tekst „Istok na bosanskim usporednicama“ u analizi i vrednovanju tek objavljenog Selimovićeve *Derviša i smrti* anticipirao sve ključne postavke u budućoj kritici tog romana. U svojevrsnom eklektizmu

pristupa Koroman kao vrstan hermeneutik ne donosi svoje prosudbe na osnovi općih dojmova, već uvijek nakon minuciozne analize pojedinačne pjesme ili odabranih ulomaka.

Premda nisu obuhvaćeni tim prvim izborom eseja, već kasnijim, u *Plaćenim riječima*, kratki osvrti na nove zbirke pjesama, objavljeni u *Oslobođenju* i po opsegu uvjetovani njegovom tjednom rubrikom, nisu manje zanimljivi i vrijedni. Primjerice, kratki tekst „Nikola Šop: Astralije“ prvi je suvisli kritički osvrt na takozvano Šopovo kozmičko pjesništvo i najbolji prikaz njegovih *Astralija* (1961.), u kojem podsjeća na velikog pjesnika kojega je režim nepravedno gurnuo u zaborav i na rub književnog kanona i upućuje nesigurna čitatelja, nenavikla na takve lirske projekte, kako zakoračiti u avanturu poetskog uživljanja. U tim kritičkim osvrtima on polazi od pozicije idealnog čitatelja, premda tada Riffaterre još nije govorio o toj instanciji, i spretnog analitičara s jasnim estetskim kriterijima, pa se ti kritički medaljoni, kao onaj o zbirci pjesama Petra Gudelja *Isus je sam* ili prikaz *Godišnjih doba* Slavka Mihalića čitaju i danas kao primjeri kako bi valjalo pisati tu vrstu književne kritike. Jezgrovitim upozorenjima na vrednote tih tekstova ili nedostatke u drugim primjerima nema se ni nakon pola stoljeća što prigovoriti. Premda su ti osvrti redovito beskompromisni, osjeća se posebna obzirnost i suzdržanost u njegovim negativnim osvrtima na zbirke mladih pjesnika i pjesnikinja, pa u njima nastoji upozoriti na pojedine cjeline ili tragove određenih vrednota koje bi valjalo slijediti.

Međutim, *Pogled iz zrcala*, osim tekstova o djelima suvremenika, donosi i tri vrijedne studije o hrvatskoj književnoj tradiciji u Bosni i Hercegovini, ističući jedno od njezinih ključnih obilježja - višejezičnost i tropismenost. Stoga se u prvoj zanima poezijom na latinskom od Jurja Dobretića Dragišića iz XV. do Blaža Josića iz XIX. stoljeća. Druga „Putnik i patnik Ivan Franjo Jukić“ jedna je od najcjelovitijih kraćih studija o tom znamenitom romantiku iz vremena hrvatskog narodnog preporoda, dok je treća o Filipu Lastriću, rodonačelniku kritičke povijesti (*Epitome vetustatum bosniensis provinciae*) i jednom od najplodnijih i najobrazovanijih hrvatskih pisaca XVIII. st. u Bosni i Hercegovini.

Ti su radovi samo dio velikog projekta o povijesti hrvatske književnosti na prostoru Bosne i Hercegovine, koji je Koroman započeo sredinom šezdesetih godina, pokazujući dublju i snažniju tradiciju hrvatske književnosti u naznačenom prostoru, posve drugačije nego što je službena kulturna politika s određenim klerikalnim skupinama tu problematiku projektirala. Premda je posao bio davno gotov, nijedna od tri antologije s odgovarajućim uvodnim studijama nije mogla biti tiskana. *Hrvatsko pjesništvo Bosne i Hercegovine* od Lovre Šitovića do danas tiskano je tek 1990., a prošireno izdanje 1996.; *Hrvatska proza Bosne i Hercegovine* od Matije Divkovića do danas 1995.; *Hrvatska drama Bosne i Hercegovine* od Matije Divkovića do danas 2008. Na taj posao Koroman je bio potaknut ne samo potrebom da se suprotstavi onima koji su nastojali ignorirati i zatrijeti kulturni i jezični identitet jednog autohtonog naroda u tim relacijama nego i da upozori na vrednote i bogatstvo svoje cjelovite nacionalne književnosti. U članku „Je li to neka politika“ koji je objavio u zagrebačkom *Vjesniku* (21. XII. 1989.) reagirao je u svoje i u ime hrvatskih pisaca iz Bosne i Hercegovine na

svojevrsni autizam i provincijalizaciju antologičara i povjesničara koji kanon nacionalne književnosti zatvaraju po avnojevskim republičkim granicama, smatrajući posve apsurdno sve izvan tih okvira dijasporom prema kojoj se primjenjuju drugi kriteriji. Svoj posve argumentirani protest zapečatio je odlukom da odustaje od dodijeljene mu pola knjige u ediciji „Pet stoljeća hrvatske književnosti“.

Najpoznatiji Koromanovi eseji zapravo su jezično-političke naravi. Kao urednik sarajevskog časopisa *Život* objavio je u njemu 1970. članak „Uvlake gredu - a postole stoje“ o položaju hrvatskog jezika u Bosni i Hercegovini i njegovu sustavnom potiskivanju, ocijenivši taj proces nastavkom onoga iz 1918. U njemu je za takvo stanje izravno optužio tadašnje poznate sveučilišne profesore jezika koji su pripadali srpskim ultranacionalnim središtima moći iz kojih se suptilnim i otvorenim pritiscima provodila takva jezična politika, što je i sam Koroman iskusio tijekom studija na sarajevskom Filozofskom fakultetu. Pojava teksta s takvom problematikom, artikuliranom na visokoj razini bez ikakva okolišanja, bila je šokantna, ponajviše zato što se nitko nije usudio javno progovoriti četvrt stoljeća o bilo kojoj hrvatskoj stvari. Kao odgovor slijedila je sinkronizirana kanonada tekstova protiv Koromana u glasilima od Beograda pa dalje u kojima je Koroman optuživan kao nacionalist, a njegove odgovore na te optužbe nitko nije objavljivao. Koromana sve to nije obeshabriralo pa je s Vitomirom Lukićem sastavio protestni tekst o položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini, poznat po naslovu „Kad ćemo odgovoriti Grgi Gamulinu“, koji su supotpisala još petorica književnika Hrvata (Marjanović, Martić, Pavlović, Pešorda i Bašić). Kad je iste godine objavio u *Životu* (1971.), „U cara Trajana kozje uši“, tekst s provjerenim podacima o porazno lošoj zastupljenosti Hrvata u najvažnijim republičkim institucijama vlasti, časopis je bio zabranjen, a Koroman smijenjen s mjesta urednika nakon što je odbio povući tekst u tom obliku.

Odnos prema središtima političke moći kod Koromana nije bio buntovnički ni podrivački. To je bila relacija intelektualca koji zna svoje mjesto u društvu, ali on nije ni pod koju cijenu bio kompromisan na račun vlastitog moralnog integriteta. Svakako je ilustrativan Koromanov odnos prema oblikovanju novih političkih mitova početkom osamdesetih godina u kratkom tekstu „Krstjanska sljedba“. Postojao je, naime, poseban senzibilitet bosanskohercegovačke političke javnosti tijekom osamdesetih godina prema Krležinu eseu o bogumilskoj Bosni, koja je, navodno, zauzimala ekvidistancu prema Rimu i Carigradu. Taj njegov konstrukt koji se poimao kao srednjovjekovna pozadina jugoslavenske politike nesvrstavanja počeo se prihvaćati doslovno i oblikovati u mit kao podloga ekvidistance Sarajeva prema Zagrebu i Beogradu. Mišljenje o tom eseu tražilo se iz lokalnih krugova bliskih aktualnoj politici, a Koroman je u svom tekstu iznio ozbiljan prigovor znanstvenoj podlozi Krležina eseja i uz to izrekao posve jasno svoje stajalište na tu temu.

Koromanovi razgovori o književnosti od 1984. do 1988. mogli bi se također svrstati u književnoteorijsku esejistiku. Među njima posebno se ističe onaj koji je vodio tijekom cijele jedne godine Vlatko Pavletić, a objavio ga sa svojim studijama o Koromanovu pjesništvu kao cjelovitu knjigu. Međutim, ne smiju se zanemariti ni

ostali, posebice onaj inicijalni u kojem je pitanja postavljao Krešimir Šego, jer su Koromanove replike u svakom od njih pravi minijturni eseji koji na čitatelja ostavljaju dojam krajnje uvjerljivosti, što je na kraju jedan od ključnih postulata tih rubnih oblika. Svi oni predstavljaju Koromanovu analitičnost, promišljenost i dublje poznavanje književnosti i znanosti o njoj. Na Pavletićeva pitanja, uobličena često metajezničnim diskursom, Koroman odgovara posve precizno i jasno u drugačijem registru koji bi se svakako mogao markirati intelektualno-esejističkim, što je ponajprije signal odgovornosti prema široj recepciji. Dakako, odgovori ponajprije osvjetljavaju njegovu poeziju i nezamjenjivo su štivo svima koji žele dublje proniknuti ne samo u Koromanovo pjesništvo nego uopće u kvalitetan moderni pjev.

III. Četiri pjesničke zbirke

Koromanovo književno poslanje ipak je ponajprije pjesništvo, na samo zato što na njemu istrajava i s njim se poistovjećuje već sedam desetljeća u kojima je objavio trinaest knjiga s 512 pjesama. Ponajprije bi takvu tvrdnju valjalo povezati s njegovim mišljenjem „da od poezije nema ozbiljnije duhovne djelatnosti“, a u tom smislu „nije joj ravna ni objektivna znanost, koja svojom uzročno-posljedičnom logikom ne može približiti apsolutnoj spoznaji“. (u razgovoru sa Željkom Ivankovićem, *Jezik svoje poezije učim od pčela, od pauka... Život*, broj 1-2, Sarajevo 2021., str. 186-189.) Bez obzira treba li se shvaćati navedeni pojam u svjetlu Hegelova učenja, možda Augustinova poimanja apsolutnog ili na neki treći način, on upućuje da Koroman svoje lirsko pjevanje smatra i spoznajnim procesom, nedvojbeno intuitivnim. Ako bi se prema tom ključu čitale pojedine njegove pjesme, kao primjerice „Lci ću na istok“, onda bi se spoznavanje svijeta i sebe odvijalo u pjesničkom imperativnom putovanju prema vlastitom izvorištu, dakle prema iskonskom logosu, iz koga potječe sve. Svakako, asketski odnos prema sebi i duboko poštovanje prema jeziku posebno govori o tome. Utisak o bliskosti među njegovim pjesmama koje zapravo osvjetljavaju jedna drugu i kompaktnost cjelina u pojedinačnim zbirkama nesumnjivo su plod spomenute jedinstvene potrage. Iz istih razloga se doima da je cijelu knjigu ***Sok od velebilja (2001.)*** nadahnula pjesma „Upleten u sve“ u čijim se stihovima pjeva o uzvišenosti čovjekova boravka na zemlji.

Pedeset i dvije pjesme te zbirke nastale su od rujna 1998. do listopada 2000. u pjesnikovu rodnome mjestu Radišićima, koje je već od prije postalo središnje mjesto Koromanova poetskog svemira i tvarnog svemira o kojem pjeva. Objavljene su kronološkim slijedom nastajanja u dvanaest ciklusa nazvanih po znacima Zodijaka, naznačenih odgovarajućim piktogramima i imenima apostola, čime je više pokazana autorova sklonost sustavnom redu ili možda posebno zadovoljstvo dobro obavljenim poslom nego što bi takvo dijeljenje i imenovanje denotiralo neki skriveni smisao samih uradaka. Sa svojim pjesmama, odreda iznimne pjesničke kakvoće, zbirka se s tim naknadnim posredovanjem na planu vanjske kompozicije doima moćnom građevinom čiji su kanoni utemeljeni u produhovljenom i uzvišenom redu. Moglo bi se reći, samo

dotičući problematiku dublje kohezivnosti njezinih sadržaja, da ni u jednoj drugoj Koromanovoj zbirci nije tako jasno afirmirana njegova davna misao prema kojoj „nema nigdje u svemiru ništa ljepše i stvarnije od onog što postoji u ovom času, ovdje“. Bilo da pjeva iz položaja dnevne ili noćne sanjarije, iz raznolikih unošenja, nadahnut slutnjama ili svakodnevnim prisutnostima pojavnog, o vječnosti i zemaljskom vremenu, o svemiru ili grmu iz svog vrta, bitku i nebitku, ljubavi i smrti, u većini tih pjesama pjeva se apologija radosti i ljepoti života. Idilična pjesma „Pun veselja“, u čijim stihovima vjetar razigranom psu „dlake s repa brzo/broji“ samo je jedan od takvih uradaka. „Poput sjene“, duhoviti i posve izvorni uradak s motivom božanskog osmijeha na kraju, zapravo je izvrnuta pozicija onih Koromanovih pjesama koje su se zaokupljale osluškivanjem tajanstvenog, pokušajima spoznavanja onostranog. U njoj je lirski glas napustio svoj dotadašnji položaj i zauzeo jezgru upravo otajnog, iz kojeg se javlja, prepuštajući neučinkoviti položaj iz prijašnjih pjesama čudesnoj ptici dospjeloj na prozorsko staklo pjesnikove sobe, u koju od sjaja iz vrta ne uspijeva proviriti, već samo naslutiti nečiju prisutnost. I grane se u njegovim pjesmama „jezicima zelenim dozivaju“. „Bez daha“ svoj pjev poistovjećuje sa sazrelim listom koji će po ustaljenom ritmu trajanja i vlastite svrhovitosti svoje mjesto na grani brzo prepustiti onom još nepropupalom, kome se i obraća s neskrivenom zavišću, ne stoga što sam kreće u nove metamorfoze, već zato što ostavlja najintenzivniji i najljepši oblik svoje postojanosti. Lirski se glas s kraja snovite pjesme „U raju“ nostalgično pita hoće li mu jedanput, iako bestjelesnu, nedostajati miris trave i dodir zemaljskog pljuska.

Ako se naslov *Sok od velebilja* ne bi čitao samo kao završni potez u postupku poetskog očuđivanja, već i kao pjesnikova interpretativna pomisao njime obuhvaćenih sadržaja, onda bi se pjesme u toj zbirci, a možda i više od toga, nudile čitateljskom poimanju u ljekovitoj i otrovnoj ambivalentnosti. To bi se nedvojbeno podudaralo s dva stiha („A riječi ove su bolest/i svjetlost beskrajna, sada, od nje“) u kojima odzvanja posve razvidno davno Koromanovo metaforiziranje poezije teškom bolešću, pa bi se i pjesme na toj ravnini mogle poimati ekstraktima kojima se ona liječi. Njihov senzibilitet, misaona zapitanost i profinjena osjećajnost u najširem rasponu jamči zrele pjesničke uratke, puni pjev, kako se uz Koromanovu liriku često i govori. U njima u svakom slučaju ima dovoljno autoreferencijalne usmjerenosti da se ta poetska činjenica ne bi mogla zanemariti u bilo kojem osvrtu na *Sok od velebilja*. Zbirka i počinje izrazito intimnom pjesmom „Skriven u slovu“ o pjevanju iz sveg glasa, o iskazu koji prerasta u identitet pojedinačne, svakako pjesnikove egzistencije, kao stvar osobne postojanosti i izbora. Čini se da cjeline „Dok jesam“ i „Dišem brzo“, druga i peta po redu, tematiziraju upravo tu osobnu nevolju na podlozi psihoanalitički izloženog krajnjeg sukoba u osobnom pjesnikovu biću, pri čemu lirski glas iskri samo iz jednog od isključivih polova. Možda bi se njima mogla pridružiti i „Usred mnoštva“ koja bi osvijetlila ozbiljnost i dramatičnost takve sukobljenosti, to više što su gotovo sve Koromanove pjesme iskazi zbunjujuće jasnoće, pa se poigravaju čitateljevim horizontom očekivanja. Istom intonacijom počinje i pjesma „Doista cvijete“, potvrđujući kako je ono za čim traga poezija uzvišena ljepota koja prebiva u svemu, pa i u zakutcima pojavnoga. Tek ona uhvaćena u indiferentnu riječ

postaje katalizator drame u pojedinačnom biću, lijek za prevladavanje besmisla. Prema tome, pjesma postaje tek ostvarajem tog cilja, kao mitsko runo u kojem se hvata zlatni nanos poezije, trunje ljepote. Baš o tome pjeva cjelina „Sada već“ u čijim će riječima biti sačuvani zreli i opali plodovi s one iste smokve u pjesnikovom vrtu, što je u prethodnoj zbirci bila tek izrasla, kao nepropadljiva njihova duhovnost, bez obzira na to kad će susresti svoga čitatelja.

Stariji od vremena (2008.)

Naslovna sintagma zbirke sa svojom ontološkom kondicijom preuzeta je iz istoimene pjesme, napisane još 1990. Zapravo, u Koromanovim pjesmama naslovi su od zbirke *Dok vlada prah* (1986.) integralni dio pjesama. Ta činjenica sugestivno navodi da se i naslovi ciklusa ne iščitavaju samo kao naknadno i izvanjsko komponiranje knjige, iako će se čitatelj katkad možda u svojim hermeneutičkim pokušajima zateći bespomoćan. Deset njihovih naslova *Znao sam samo jednog Boga, Kadikad izgovorio sam Božje ime uzalud, Nisam svetkovao svaki dan Gospodnji, Poštovao sam oca i majku, Nisam ubio, Ne znam jesam li griješio sa ženom, Nisam krao, Nisam svjedočio lažno, Pogledao jesam, kadšto, odabranicu čiju, Srcem ne poželjeh stvari tuđe* zapravo su cjelina sama za sebe; prestiliziran *Dekalog* na način kako ga poosobljuje raskajani kršćanin kad preispituje svoje grijeha prije velike ispovijedi. No s tim odgovorima na zamišljeni kvestionar od deset Božjih zapovijedi u podlozi teško je povezati sadržaje pjesama, koje su uz to po svom nastanku starije, ako one same nisu u tom odnosu naznačene kao predmet samog ispovijedanja. U pjesmi „Uistinu“ ispovjedni je ton u suzvučju s istim intonacijskim silnicama iz naslova ciklusa. Naime, u njezinu se završetku lirski subjekt utječe numioznoj točki, imenovanim *stvarima prekrasnim*, tražeći pokajnički odrješenje za grijeh riječi: *Moj jezik neka govori što može/i neka mu to, ako milost znate, stvari prekrasne, bude oprošteno*. U drugoj će pjesmi riječ koju izgovara nazvati sabljom pogubnom koja se ne da smiriti u njezinim ledenim koricama.

No prema tome svaka bi Koromanova zbirka bila po jedna velika ispovijest. U svakom slučaju tako organizirani naslovi cjelina ili ciklusa podsjećaju na sličan postupak u knjizi *Sok od velebilja*, u kojoj je dvanaest ciklusa nazvano po imenima dvanaestorice apostola, odnosno markirano uz to s dvanaest znakova Zodijska, njihovim nazivima i piktogramima kakve prepoznajemo na romaničkim katedralama i u srednjovjekovnim kodeksima. Brojevi u svojoj zaokruženosti kulturoloških, etičkih i kozmičkih smislova denotiraju svakako kršćanski kontekst u kojem se ogleda i na koji se referira lirski subjekt iz svih tih poetskih uradaka. Ta transparentnost mogla bi biti dostatna u motiviranju organizacije cjelina i njihova međusobnog zračenja, makar u prvom čitanju zbirke *Stariji od vremena*, da ona ispovjedna intonacija naslova ciklusa ipak ne odjekuje u stihovima brojnim zazivanjima ili reminiscencijama na božansko. Konvencionalnim invokacijama kao što su *Bože, Stvoritelju Bože, milost*, odgovaraju pjesnički inventivna kao *onaj koji se zaziva imenom svega, stvari prekrasne, svirač neviđeni, tajna, zvijezda kojoj i ne treba ime*. Posebno ekspresivno među tim imenima

zazivanje je uzvišenog bića *ružom* u završnici pjesme „Od vremena do vremena“, po kojoj će mnogi pamtili cijelu zbirku: „Gdje je, ružo, to kraljevstvo svetih?/Kud se vinu moje dijete?“.

Stoga je lako dati odgovor na nesuzdržljivo pitanje o predmetu ispovijedi najavljene suglasjem naslova s intonacije pjesama. U zbirci se kazuje o strepnji za ostarjelu trešnju u vrtu, o bosanskom hrastu i lastavicama, o onome što jezik govori, o riječima koje druguju s drvećem i zvijezdama, a udaljuju se od zemaljskog suputnika, o šumi što se penje uz brdo i onom u čemu je ugledana, o suhom vrijesku i njegovoj sjeni, o izletu u crno, o raj i paklu, o krhkom znanju i prividnim oprekama, o kušnjama, o mrtvim i živim sinovima u ljetnom popodnevu ili o dvojakom cvijeću među rukama. O očevu razgovoru sa sinovom sjenom, o oholosti, o obiteljskoj intimi mikroskopskih stvorenja, o neobičnim sanjama, o strahovima i kataklizmama, snovima, o mirisu prženog masla i božanskoj prisutnosti, o svakodnevnim poslovima, o spremanju i spremnosti prije odlaska, o svojim pjesmama i sebi, o priželjkivanju onostranog, o muhi i brijalici, o radosti i smijehu, o brijegu i sebi, o kamenju u zidu crkve i klesanju svojih pjesmama, o rijekama i sebi ili o uviru i ispunjenju, o verlainovskim jesenjim violinama i tvarnoj boli, o mašti i vječnosti na dohvatu, o svemiru, o nedohvatnoj vodi i medu u šumskim stablima, o slapu i sjaju večernjem, o glasu s jezika ponoćnog ili svom mostu preko doline, o mijenama i snazi postojanja, o onima kojih nema i onima koji ih vole, o grabu i ljepoti njegove svrhovitosti, o nepravidnoj radosti i roju pčela s istoka. Dakako, sve bi se to moglo i sažeti i reći kako knjiga ispovijeda poprilično asketsku i pustinjačku zbilju, transponiranu u pjesnički svijet u kojem je, kako pjeva na jednome mjestu, „Ljepša je zato livada u riječima mojim/nego tamo gdje se nudi mjesečini. Evo, ona ustaje iz njih, nešto zbori. I tako je/stvarna da ću vrištati ako se probudim („U snu“).

Naslovna sintagma *Stariji od vremena* učinit će se komu na prvi pogled paradoksalnom konstrukcijom, ne samo izdvojena tako u naslovu nego i u svom izvornom kontekstu, kao što će paradoksalno zazvučati pojedini stihovi ili cijeli sadržaji u pjesmama *Ništa ne tvrdim, Pet stotina, Očekujući, Na ovom svijetu, Živjet će, Prije dolaska na svijet*. Međutim, uz taj dojam njezina će se značenjska polja svesti na plitki smisao govorne fraze, nesvojstven Koromanovu pjesničkom iskazu. Primijeti li se da je velik broj pjesama u zbirci koju naslovljava zaokupljen više ili manje, istaknuto ili prigušeno samim vremenom, njegovim kalendarskim i kozmičkim shvaćanjem, osobnim doživljajem u kontrapunktu s vječnošću ili bezvremenošću, ta će sintagma svakako gubiti svoju hiperboličnu paradoksalnost. Ona će se također čutjeti još manje u sudaru s pjesmama u kojima egzistentnost uključuje metafizičke kategorije prijevremenosti i postvremenosti. Ako bi se pak u njoj zanemarila bilo koja semantička proturječnost, onda bi se bilo na tragu platonističko-origenovske ili još razvidnije, kršćanske zamisli u kojoj je vrijeme stvoreno tek s pojavnim svijetom i kao takvo suprotstavljeno vječnosti, atributu božanskog. Prema tome, taj iskaz *stariji od vremena* i u svom je kontekstu i u naslovu zbirke bez ijedne proturječnosti. On u svojoj doslovnosti, kako se reflektira u sudaru s pojedinačnim pjesmama iz cijele knjige, proizlazi iz one bitnosti lirskog jastva koja je konstituirana ne samo od misli i osjećaja,

raspoloženja i proživljavanja, strepnja i poriva, čežnje i težnji nego i od sjećanja na svoje božansko ishodište u koje se nada povratiti. Iz bliske pozicije pjevao je i Šimić o bezdanom Božjem oku u kojem se već u prvom času sve ogledalo („Budući“) ili Dizdar o smrti koje zapravo i nema. Na tragu upravo spomenute teleologije i u dosluhu s njom koncipirano je nekoliko najekspresivnijih pjesama u cijeloj knjizi kao što su „Za nečim“, „Obuzet slutnjom, govorim“, „Prije dolaska na svijet“. Vidljivo je da kratko razmatranje o naslovu pokazuje održivom pretpostavku o odsutnosti proturječja u njemu i izravno odvodi u središte sadržaja zbirke. Stoga onaj spomenuti prostor jastva, koji se može i u najširem smislu nazvati dušom, odakle izviri ili, preciznije kazano, u kojem se konstituiraju Koromanove pjesme, svakako relativizira sve moguće oprečnosti i čini ih prividnima, kako je i sam pjesnik rekao u jednoj od svojih pjesama. Što u tom svijetu podrazumijeva u krajnjem slučaju opreka između iskustvenog i transcendentnog ili zemaljskog i onostranog kad samo u jednoj pjesmi lirski glas zauzima čas jednu, čas drugu poziciju. Sigurno je samo da su to signali posebnog jezičnog sustava. Možda je snovitost kao djelatna snaga te stvarnosti najčvršće uporište.

Ja putnik (2014.)

Naslov knjige *Ja putnik* apostrofira pjesmu snažnije metafizičke zasnovanosti „Bez imena“, u kojoj lirski subjekt svom uvjerenju o vlastitoj predegzistentnoj vječnosti i istoj takvoj postegzistentnosti suprotstavlja osjećaj nostalgije tuge kao osobiti paradoks. Njezin treći stih počinje upravo navedenom naslovnim sintagmom, koja i u kontekstu pjesme i u govornoj uporabi, odakle je nedvojbeno preuzeta bez odgovarajućeg pomoćnoga glagola, pripada redovito snažnom subjektivitetu koji njome podsjeća znance i bližnje na kračinu vremena koje mu preostaje.

Po svojoj kompoziciji od dvanaest ciklusa, imenovanih prema naslovima isto toliko svojih pjesničkih zbirka, što se očituje makar na simboli tog broja s vrijednostima kalendarske, kršćanske i kozmičke zaokruženosti, Koroman posljednjom knjigom stihova *Ja, putnik* oblikuje inventuru svog pjesničkog stvaralaštva. To ni u kojem slučaju ne znači da Koroman neće pisati više poeziju. Naprotiv. Sluteći neodoljivi plavooki pogled ljepotice koja se u njegovim pjesmama pojavljuje već četvrt stoljeća, uvijek budni pjesnik želi obaviti poslove prije te avanture, pa i u pjesmama najavljuje svoju životnu i građansku inventuru. Upravo s pomisli o tim završnim poslovima ispisuje oporuku u pjesmi „Budan“ u kojoj svojim nasljednicima ne ostavlja na čuvanje samo svoje knjige s vrtom i skromnom kućom nego i nebo iznad nje, koje je na kraju svog Mihovila prikazao kao krunu zvijezda koju je netko namjerno baš tu postavio. Ni uz tu, reklo bi se, pravno-administrativnu temu Koroman ne napušta poziciju metafizičkog pjeva.

Glas duboke proživljenosti i čiste iskrenosti u njegovim pjesmama progovara i u toj knjizi s različitim pozicija pjevanja, čije je prepoznavanje uvijek relevantno za njihovo počesto otežano usvajanje. Neke se od

njih jasno obraćaju uzvišenom metafizičkom biću u molitvenom, ispovjednom ili kontemplativnom priklonu, kao što su „Ti“ i „Ti koji si nevidljiv“. Na izvornu poziciju pjevanja u njima upućuje cjelina „Ne mogu reći“ naznačena očekivanjem stvarnog čuda, očitovanja samog božanskog bića subjektu pjesme. Međutim, prema njoj, umjesto očekivanog objavila se upornom promatraču „stvarnost bijela“ u svojoj uzvišenosti i ljepoti. Bilo bi brzopletu nakon čitanja te pjesme pomisliti na Spinozin panteizam izražavan onom maksimumom *deus sive natura*, jer Koroman otkriva kozmički red i duboku duhovnost u zbiljskoj stvarnosti čijim je pojavnostima naselio svoje pjesme.

I u zbirci *Ja, putnik*, kao i u prijašnjim knjigama pjesama Koromanov se lirski pjev zaokuplja izrazito metafizičkim pitanjima. Međutim, kako se prema svemu čini, takva usmjerenost ne teži u biti za traženjem i izricanjem odgovora, koji se i onako ne daju polučiti, već prije svega nastoji pozicionirati tu vrstu upitnosti u samo središte svoje poetike kao tenziogeno ishodište lirskih tekstova. U tom smislu „Dok sam ovdje“ pita se o svrhovitosti zemaljskog postojanja, kao što su se pitale ranije Koromanove pjesme. Odgovor je, dakako, nedostižan, tek u naslućivanju, ali je to trajanje upravo na takvoj podlozi obilježeno neizmjernom boli i silnom tugom.

Na opreci jednog naznačenog „ovud“ i zamišljenog „tamo“, što supstituiraju pojavnu zbilju i sfere neiskustvenog, održava se podjednako mitski i eshatološki smisao u prilično hermetičnoj pjesmi „Da jelen čuje“. Nečujni vjetar koji silno huji, očito kohezijska silnica između različitih svjetova, u to pojavno može stići samo iz oprečne sfere, pa se prema tome nudi kao huk otajnog i strašnog. U svojoj silini i sveprisutnosti ono se opire ljudskoj umnosti, koja se, gledajući iz te perspektive, nije čak ni izdigla iznad duhovnih mogućnosti ostalih bioloških bića. Prema svojoj kondiciji upravo taj nečujni huk, kako svojim reduciranim sklopom sugerira pjesma, održava sveopće ravnovesje. Možda pred posve izvjesnim mrakom, koji najavljuje prvi stih sljedeće pjesme „Dok sprema se noć“ kao inačicu one eshatološke pozicije, sugerirane i naslovom zbirke, lirskom subjektu nebeska slamka spasa ostaje jedina nada i utjeha.

U Koromanovim se pjesmama još od šezdesetih godina nikad u prvi plan ne probijaju eruptivne emocije, iako sva ta energija prigušeno i dramatski podrhtava u ritmičkoj podlozi njegovih stihova. Reklo bi se da su one plod strogo suzdržane mašte, iskaz utišana asketskog senzibiliteta ili pjesnika koji je u stanju upravljati jezičnom energijom.

Koromanova najnovija knjiga pjesama ***Bit ću negdje*** (2022.) objavljena je prošle jeseni u nakladi Alfa iz Zagreba pod uredništvom Božidara Petrača, u kojoj su se još od prošlog stoljeća tiskala prva izdanja njegovih pjesničkih zbirka. Njezine uglavnom kratke i jezgrovite cjeline nastale su od 1. siječnja 2014. do sredine lipnja 2021., kako upućuje sam pjesnik u svojoj Napomeni, svojevrsnoj inventuri s drugim podrobnostima i preciznostima. Većina od tih trideset i šest pjesama po starom dobrom običaju već je objavljena u književnim glasilima, uglavnom u *Hrvatskom slovu*, *Forumu* i *Republici*.

Istaknuti naslovi integralni su dio pjesme, zapravo njihov prvi stih, kao i u prethodnim zbirkama. Razvrstane su u dvanaest ciklusa. Po tri pjesme u svaki od njih. Taj priklon uravnoteženom i pravilnom komponiranju nije novina koju donosi zbirka *Bit ću negdje*. Koroman ga prakticira i u prijašnjim knjigama u kojima su također za naslove ciklusa odabrane iz obuhvaćenih pjesama zvučne i sadržajne sintagme koje tematski, misaono ili na neki drugi način strukturiraju ciklus u čvršću cjelinu. U knjizi *Sok od velebilja* (2001.) pjesme su razvrstane također u dvanaest ciklusa, kao i u zbirci *Ja putnik* (2014); u prvoj su ciklusi dobili ime po dvanaest zodijskih znakova i dvanaest apostola, a u drugom slučaju po naslovima dvanaest Koromanovih knjiga lirskih pjesama do tada objavljenih.

Na tom tragu ne bi bilo razborito odmah zaključiti kako je broj dvanaest u formalnom ustrojstvu ove zbirke puka slučajnost, posebice što je u Koromanovim knjigama teško pronaći bilo formalnu ili misaonu slučajnost, neosmišljena i nemotivirana mjesta. Pomnije čitanje u tom smislu mogući bi odgovor pronašlo možda u pjesmi „Svakih sedam godina“, s osobitim autobiografskim nadahnućem. Polazeći od znanstvene postavke prema kojoj se tijekom perioda naznačena u naslovu pjesme izmijeni u ljudskom tijelu svaka čestica i zamijeni novom, pjesnik kalkulira kako je u vlastitom životu već ušao u trinaesto razdoblje tih mijena, u vrijeme pisanja pjesme, a još je živ. Iza njega je dakle njih dvanaest ispunjenih, što bi se dalo povezivati s vrijednosti i motiviranosti spominjanog broja u kompoziciji zbirke. Svakako je posebno značajno što je tom vezom posebno markirana pjesma i njezin sadržaj. Također, sintagma iz njezina završnog stiha preuzeta ja za naslov ciklusa, pa je markacija dvostruka:

*Svakih sedam godina
Izmijeni se u nama, vele,
Nepovratno, i čestica najmanja,
Ovo što je tijelo naše.*

*Prisjećam se toga u travnju
dvije tisuće devetnaeste,
kad iza mene je godina prva
razdoblja trinaestoga u životu mome.*

*Dok još nisam umro, kako vidite,
Jer govorim o tome dišući.
S mislima na stvari prošle,
I ono što će biti sutra,
Budan na dočetu tvarnog.*

Jasnoću u transparentnost iskaza donekle zatamnjuje upravo posljednji stih, posebno neologizam

dočetak, koji je napravljen analogno leksemu početak, ali ne kao njegova antiteza. Pjesniku je nesumnjivo jasan izvorni oblik te antiteze konac-početak, a ne obrnuto, jer korijenski dio izvedenice *početak* zapravo je od davnina u hrvatskom jeziku prijevojem i palatalizacijom modificiran leksem *konac*. Stoga je izvorno značenje riječi početak u stvari ono što dolazi poslije konca ili kraja. Po istoj etimološkoj logici *dočetak* bi imao semantičku vrijednost onoga što je preostalo do konca odnosno kraja, kako i kontekst pjesme sugerira. Ta budna i smirena pozicija u suočenju s izvjesnim krajem vlastitog tjelesnog postojanja pozicija je pjevanja, ne samo u ovoj navedenoj pjesmi, već u cijeloj zbirci. Tako stihom „Laku noć domovino zemaljska“ završit će pjesmu uskoro, a minijaturu *Bio sam negdje* završit će pitanjem Bože što sam proživio ovdje / i što me čeka onamo, / u domu starom?“

To je pozicija koju Heidegger u svom najpoznatijem djelu determinira pojmom „Stizanje k svom svršetku“ ili „Još ne do kraja bivstvovanja“ tvrdeći kako se vlastita egzistencija i njezina cjelovitost daju shvaćati polazeći tek od njezina kraja, svakako bez dokučivanja potpune i zaokružene samospoznaje. U tom smislu on uspoređuje čovjeka s „nezrelim plodom koji ide svojoj zrelosti“. Dakle, to sazrijevanje koje prihvaća izvjesnost vlastite konačnosti podrazumijeva autentičnost osobne egzistencije. U tom smislu Koromanove pjesme, ne samo iz ove zbirke, pitaju se o sudbini bitka poslije smrti dodirujući razvidno problematiku kojom se zanimaju najveći mislioci XX. st.

Iz te perspektive sam naslov knjige *Bit ću negdje*, premda je preuzet iz istoimene pjesme, iščitava se kao odgovor na jedno takvo pitanje, a pjesma *Jedan*, prva iza tog naslova, koja govori o bezbrojnosti svemira, zapravo je kompletiranje tog istog odgovora. Kako misao ljudska ipak ne prodire u te sfere neiskustvenog, pjesnika u toj heideggerovskoj položajnosti Još-ne-do-kraja-bivstvovanja, muče i razdiru dvojbe pa u duhovitoj i snažnoj istoimenoj pjesmi vapi za novim umom, kojim kako bi ih mogao razriješiti

Novi um

*potreban je meni, sada,
kako željeti bih mogao
da svane jednom, igdje,
samo mir beskrajni.*

*Jer pitam se što bi radilo
biće moje, tamo, u sjaju
s gora nepoznatih, kad
mirovalo se njemu ne bi.*

I od toga ovdje ludim.

Pored cjelina koje se propituju o neizrecivom i nedokučivom posebni izazov čitatelju bit će pjesme, sročene iz iste spomenute pozicije, o životnoj zbilji koju prate ne samo nevolje kasnog doba života, o kojima pjeva najčešće motreći stvari i pojave oko sebe i dovodeći se u odnos s njima, već i o sjećanjima na srčanu mladost, o ponosu ljudskom, etičnosti, brižnosti i nježnosti, o svojoj pjesničkoj riječi koja je uvijek u dosluhu s čistoćom izvorne riječi što je, kako veli, od početka vremena u sjeni iza prhlih stvari, poput snijega, bijela iznutra.

SUDIONIČI

Luko PALJETAK



Luko PALJETAK je rođen u Dubrovniku 19. kolovoza 1943. Hrvatski je pjesnik, književnik, prevoditelj i akademik. Autor je brojnih zbirki pjesama, knjiga za djecu, znanstvenih studija, eseja, antologija, zbirka priča i romana. Osnovnu i srednju školu te Višu pedagošku školu završava u rodnom Dubrovniku. Diplomirao je hrvatski i engleski jezik na Filozofskom fakultetu u Zadru, gdje je nekoliko godina i radio kao asistent, a na tom fakultetu je i doktorirao 1992. godine. Uz to, u Zadru je bio redatelj i dramaturg Zadarskog kazališta lutaka i urednik *Zadarske revije*, ostavivši neizbrisiv trag u tom gradu. U rodni Dubrovnik vraća se krajem sedamdesetih godina. U Dubrovniku živi i djeluje sve ove godine. Dugi niz godina bio je urednik časopisa dubrovačke Matice hrvatske *Dubrovnik*. Suraduje u mnogim kulturnim i književnim događajima svoga rodnog grada.

Vrstan je prevoditelj s engleskog, francuskog, slovenskog, kao i još nekih svjetskih jezika; preveo je mnoga znana svjetska književna dijela, stalni je član HAZU - a, zatim slovenske Akademije znanosti i umjetnosti, kao i ruske i bugarske Akademije, te od prošle godine i Sveslavenske akademije znanosti. Član je mnogih udruženja u Hrvatskoj i inozemstvu, dobitnik mnogih nagrada i priznanja. Zadnjih godina bavi se i slikarstvom te je imao nekoliko zajedničkih i samostalnih izložaba. Mnoge od njegovih pjesama su uglazbljene i postale su veliki hitovi; mnoga djela su mu objavljena i prevedena na svjetske jezike; igrani su mu dramski tekstovi, te je po mišljenju mnogih teoretičara književnosti jedan od najvažnijih hrvatskih pisaca novijeg doba. Objelodanio je preko stotinu djela, a s prijevodima i izvedbama preko dvije stotine. Dobitnik je brojnih književnih nagrada, odličja i priznanja.

OPKOLJEN SVOJIM SRCEM

Opkoljen svojim srcem stojim i mjesto da mu
u meni mjesto bude u njemu ja se trudim
obavit isti onaj posao, pa treperim
i mijenjam krv, iz gorke u slatku, koju mjerim
na isti način, trčim i naokolo bludim
i nastojim se smjestit u onu istu tamu

gdje predviđeno mjesto njemu je, srcu mojem
u kojemu sam srce trenutno dok je tijelo
moje on; tijelo moje srce je mojeg srca
koje je tijelo meni, i jednakim se znojem
kupamo u tom poslu; kao u lađu krca
tijelo u srce tijelo i sve što ne bi htjelo

nikada tijelom biti, i treba vrlo malo
spretnosti da se sazna tko je to stao, kada
u sebi bude jedno od ovo dvoje stalo;
međusobno se tako nadmudrujući (sada
i uvijek), lijepo skupa živimo, sebi stranci,
sporazumijevajući se kucanjem kao pijanci

i ostali, što čaše razbijaju o čelo

SONET O GRADOVIMA

Gradove gdje smo skupa bili po sobi cijeloj
razmještam, da se igram, dok ne dođeš, s tim sretnim
zemljopisom, i krčme i stolove u bijeloj
i prostoju urednosti seljačkoj s nekim cvjetnim

uzorkom; vino stoji u boci kao ruža
u pupoljku i čeka poziv, a ti si blizu
i ja na cesti jutros volim i sporost puža
i jabuke što vise i njišu se u nizu

s ljubavlju, sebe volim, zamisli, dok te volim,
i to je tvoja čista zasluga, volim onog
u sebi što te voli a i on voli mene

i čekamo te skupa u sobama tim golim;
kad dođeš, k njemu dođi, pa neka s tobom krene:
ja više ne znam što sam, zar sam još uvijek dvonog?

Joso ŽIVKOVIĆ-SOJA



Joso ŽIVKOVIĆ-SOJA rođen je 1. travnja 1960. u Kostrču, općina Orašje. Školovao se u rodnom mjestu, Orašju i Zagrebu. Dugo je radio u inozemstvu. Putovao je svim kontinentima u želji da upozna druge narode i kulture, što će se osjetno primijetiti u njegovom pjesničkom stvaralaštvu. Objavljivao je u brojnim časopisima i sudjelovao na književnim skupovima u zemlji i inozemstvu. Njegove pjesme zastupljene su u mnogim zajedničkim zbirkama, antologijama i zbornicima pjesama u Europi i svijetu. U Domovinskom ratu je dva puta ranjavan.

Pjesme su mu prevedene na engleski, njemački, danski, talijanski, ruski, arapski i turski jezik. Za svoj pjesnički rad dobio je nagrade: „Antun Branko Šimić“, „Dubravko Horvatić“, „Fra Martin Nedić“, „Dubravka“ i mnoge druge. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne, Društva pisaca u Bosni i Hercegovini i Društva novinara Bosne i Hercegovine.

Objavljena djela:

1. *Koraci u sjeni*, pjesme, 1988.;
2. *Čekati dugu*, pjesme, 1994.;
3. *Gorka čaša*, pjesme, 1997.;
4. *Nenaviklost duše*, pjesme, 2003.;
5. *Tišina raspadanja*, pjesme, 2015.;
6. *Tragom pokorenih želja*, pjesme, 2019.;
7. *Rast do dna, Izabrane pjesme*, 2021.

STRAH OD SLUTNJE

Nikad nisam doživio zemlju
u grumenu i livadi,
ni u plodu.

Samo na groblju
ćutio sam je u mozgu
i bojao se istine,
ako danas dođe po svoje.

TUROBNO JUTRO

Jutro je,
grad se budi.
Gledam u ljude.

Ni jednu vedrinu,
ni dušu ne nađoh u očima
koje koračaju i kaplju.

Nitko ne zna
zašto su sami
i zašto se boje stati.

RUŽICA SOLDÓ



RUŽICA SOLDÓ rođena je u Dobrkovićima (općina Široki Brijeg), 1956. gdje je pohađala pučku školu i gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Sarajevu diplomirala je engleski jezik i književnost, novinarstvo na Sveučilištu u Mostaru, a PD studij ekološkog managementa u SR Njemačkoj. Na Institutu San Giuseppe, Ravena-Italija, usavršavala je talijanski, u Liverpoolu (Velika Britanija) engleski jezik.

Pjesme piše od 1968., a objavljujane su u brojnim listovima i časopisima. Bavi se prevodenjem s engleskog i njemačkog, a pjesme piše na njemačkom, engleskom, talijanskom i španjolskom. Članicom je DHK Herceg Bosne te Društva hrvatskih književnika u Zagrebu. Dobitnica je renomirane književne nagrade A. B. Šimić za knjigu pjesama *Sanjar*, 2002., nagrade Fondacije za nakladništvo, Sarajevo, 2007., kao i nekoliko japanskih nagrada za haiku poeziju.

Također je dobitnica dviju UNESCO-vih nagrada za kulturu, specijalne nagrade za ženu godine za kulturu u BiH po izboru časopisa *Žena 21*, Rektorove nagrade na Sveučilištu u Mostaru i nagrade za najbolju asistenticu u Europskom parlamentu. Zastupljena u više antologija hrvatskog pjesništva, kao i svjetskim časopisima gdje je prevedena na engleski, njemački, španjolski, talijanski, japanski, indijski, rumunjski i poljski. Uvrštavana je u školske programe te objavljivana u udžbenicima za osnovnu školu – *Vrtuljak riječi*, Znanje-Mostar, 2005. Članica je Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika Herceg Bosne i Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima u Zagrebu. Također je i slikarica amaterka, te je sudjelovala na brojnim likovnim kolonijama i izlagala na zajedničkim izložbama.

Objavljena djela:

1. *Penelopin plač*, poezija, Književna omladina Mostar, Biblioteka IDEM, 1986.;
2. *Svjetlost krijesnica*, poezija, DHK, Biblioteka Rondo, 1990.;
3. *Raspeto sunce*, poezija, osobna naklada, 1994.;
4. *Ljubičasti sutoni*, poezija, osobna naklada, 2000.;
5. *Sanjar*, poezija, Naklada Jurčić, Zagreb, 2002.;
6. *Čuvar šutnje*, poezija, Gral, Široki Brijeg, 2003.;
7. *Dodir anđela*, poezija, RINAZ, Rijeka, 2005.;
8. *Violina u kišnom danu*, poezija, DHK HB & ALFA, Mostar-Zagreb, 2008.;
9. *A kiša samo što nije*, poezija, DHK HB & ALFA, Mostar-Zagreb, 2013.;
10. *Otisci duše*, poezija, DHK HB, Mostar, 2013.;
11. *Biserna niska tuge*, poezija, DHK HB, Mostar, 2017.;
12. *Zašto*, pjesme za djecu, Logotip, Široki Brijeg, 2022.;
13. *Leptir*, pjesme za djecu, Logotip, Široki Brijeg, 2022.;
14. *Cvijeće*, pjesme za djecu, Logotip, Široki Brijeg, 2022.;
15. *Voli*, pjesme za djecu, Logotip, Široki Brijeg, 2022.

KAOS

Tragove
mojih stopa u pijesku
oprale
pustinjske kiše

život se
u kaos pretvorio
pa
skladnih nota
nema više

Zagrljaje odnijelo
nemirno more
nezvane jeseni
otjerale zore

Umjesto šarenog
ulja na platnu
život mi
sive
akvarele riše

Par kapljica vode
i
nema ga
više

MOŽDA JEDNOM

Možda se opet jednom
sretnemo
u pjesmi
koju vjetar
piše
u zimskoj noći
u kapima
jesenje kiše

Možda me zagrliš
u našoj aleji lipa
prepunoj leptira
koji uvijek lete baš k meni
dok se sunce
u sporom hodu
k svome zalasku
sramežljivo
rumeni

Možda me i poljubiš
s jutarnjom rosom
u rađanju novog dana
možda me utješiš
možda iscijeliš
od životnih rana

A možda ti postanem
tek sjećanje blijedo
što ponekad bljesne
u tami života
tek prozirna sjenka one
što nekad bijaše
sva tvoja ljubav
sreća, ljepota

A možda me
ni ne prepoznaš više
jer su me odnijeli
valovi sudbine
u bespuća tamna
a godine moje
postale
sve tiše i tiše....

Ivica BUDULICA Strikan



Ivica BUDULICA Strikan rođen je 22. 2. 1957. u Potočanima, općina Tešanj. Rat provodi kao pripadnik 110. brigade HVO-a Usora u sklopu koje od 1993. radi na novoosnovanom Hrvatskom radiju Usora. Od 2004. do 2010. godine obnaša dužnost direktora JP Radio Usora. Danas je u mirovini. Član je Društva pisaca BiH i DHK HB.

Od malena zaljubljen u pisanu riječ član je školske literarno-recitatorske sekcije, a poezija mu je objavljivana u školskim i gradskim glasilima te u književnim časopisima *Motrišta*, *Divan*, *Život*... U ratu postaje članom uredništva lista *Usora* i njezin najplodniji suradnik. Jedno vrijeme imao je u listu *Usora* i svoju stranicu.

Objavljena djela:

1. *Šuma bez drveta*, poezija, 1996.;
2. *Kolebanje magle*, poezija, 1997.;
3. *Božja janjad*, pripovjetke, 1999.;
4. *Ubijanje vremena*, roman, 2000.;
5. *Šuma Strikanova*, izabrane pjesme, 2002.;
6. *Domovini samo hrana*, poezija, 2004.;
7. *Dah poezije*, zajednička zbirka poezije, 2006.;
8. *U stupici*, roman 2008.;
9. Tisuću i još ba(lala)jki, retrospektiva 1992. – 1994., 2022.

KOLIBICA NA BALKANU

Kolibicu na Balkanu imam - ima ona mene
kolibicu svoju volim jer budi mi uspomene.
Sa radošću prisjećam se kako mladi, zaljubljeni
gradismo je da bi bili sada u njoj zarobljeni

Kolibica moja vam je kao kućica iz bajke
Samo nema više slavija... Nema djece, oca, majke.
Roditelji na istinu dragom Bogu su pozvani
a djeca za kruhom sva su... sa praga joj otjerani.

Ostala još supatnica sa mnom da se u njoj skriva.
Istrošena i ona je... Nije više vatra živa.
I njen pogled ka zapadu... Tamo, u dalj „ići“ vapi.
I nju si mi, kolibice, iscrpla do zadnje kapi.

S ljubavlju smo gradili te i sanjali o tom da si
zaklonište u vremenu kada dođu „oni časi“
a ti mirno gutala nas čekajući ovo vrijeme
da iz sebe još protjeraš ostarjelu ženu, mene.

Tko te ima, ne im'o te. Na Balkanu nema Boge!
Vrjedniji su štap i torba pa kad treba, put pod noge.

11. 11. 2015.

NEKA DOĐU CIGANI

*Umirem u državi koja živi na selu
te u njoj nema gradskoga groblja.*

Kada umrem za mene u groblju mjesta neće biti
Kaza svećenik
Jer sam bezbožnik kleti i komunist.
I nisam nedjeljom ispred oltara
I ne dajem njemu milodara
I stalno bježim ispod samara
I ne slušam onog što o meni stara

Ne slušam njega ni vlast ni cara
Bježim iz stada kad ovce broji
I ne slušam da slušati treba koji
znaju bolje od mene
što je bolje za mene...

Ja šutim i slutim cigane;
Pjesma i ples im griju mi dušu.

Izopćen sam, doda, jer napustih stado
o čijem boljitku svjedoči on krštenjem očeva i
sinova skupa
odraslih davno i odlutalih u komunizam, ateizam,
bezboštvo i ...
krštenjem vraća on ih u okrilje i grli kao izgubljene
sinove

Ja šutim i slutim cigane.
Pjesma i igra raduju me.

I neću imati mjesta u hrvatskom, bošnjačkom,
srpskom
niti drugom groblju za vjernike jer...
sotona je ušao u mene pa mislim svojom glavom
s kojim pravom
s kojim pravom...
mislim svojom glavom...

Ne slušam ga više jer,
obje su mi kovanice smakli sa očiju da bolje vidim:
- Pijanoga Cigu Ciganka pjesmom i igrom mami.

I život postaje sve luđi, bješnji, draži i slađi,
oko vatre ispod koje svjež je leš.

Kada umrem neka dođu cigani.

6. 3. 2006.

BORIS NJAVRO



BORIS NJAVRO rođen je 2. svibnja 1963. u Varešu, BiH. Osnovnu i srednju školu završava u Dubrovniku. Diplomirao je filozofiju i opću književnost na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, te hrvatski jezik i književnost na Pedagoškoj akademiji u Mostaru. Osnivač je i predsjednik Društva dubrovačkih pisaca, urednik godišnjaka *Literat*; uredio je, pripremio i objavio osamdesetak knjiga dubrovačkih autora.

Objavljivao je tekstove u raznim časopisima i zbornicima, bio je glavni urednik lista mladih *Laus* i *Dubrovačkog lista*. Dugo godina je kolumnist tjednika *DU list*; urednik je i voditelj tjedne emisije na HR Radio Dubrovniku i na DU TV; surađivao je s mnogim tiskovinama i u mnogim medijima. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva hrvatskih književnika Hercege Bosne i Matice hrvatske Dubrovnik.

Objavljena djela:

1. *Ležeći tango*, priče, 2004.;
2. *Riječi u điru*, kolumne o Dubrovniku, 2005.;
3. *A sada, sport i glazba*, priče, 2010.;
4. *Grad u điru*, kolumne, razgovori s Dubrovčanima o Dubrovniku, 2011.;
5. *Skerac sa Svete Marije*, dramski tekst, odigrala ga Kazališna družina „Kolarin“, ukupno 38 izvedbi, 2012., (nagrada na „Danima kazališnih amatera“ za tekst 2013.);
6. *Najljepše je na ribanju*, monodrama, 2014., emitirana na HTV 3;
7. *Ulicama Grada*, kronika vremena i ljudi Grada Dubrovnika, 2020., (za knjigu *Ulicama Grada* 2020. dobio je nagradu Grada Dubrovnika).

PONEKAD

Ponekad pjevamo da nam dan ovaj ne ode u
priviđenja

Ponekad šutimo, kažemo sebi, tako je bolje
Ponekad nemamo volje

Glava se pomuti od nenadanog pomračenja.

Ponekad znamo, ponekad i ne

Ponekad možemo, ponekad i ne

Ponekad ide loše i uzaludan je trud

Noć nam je duža od snova

Vidimo se u ogledalu i želimo odustati, ni pokušati,

Ponekad samo plačemo.

Ponekad smo imali oči zatvorene u mraku

Uzdahnuli milijun uzdaha i

Rekli sebi milijun laži u jednom dahu.

Ponekad ta laž ispuni naše živote radošću

Kao da se igra s nama, kao dijete s igračkama.

Kako možemo ikada osjetiti slobodu

Ili plamen osvjetljene iskre

Kako možemo ikada izaći iz te laži

U stvarnost u kojoj pobjednik se zna

Ponekad možemo stajati u tišini

Ponekad samo plačemo

Ponekad tako svratim na groblje

U šutnji čekam odgovor

Za koji nemam hrabrosti postaviti pitanje

Ponekad zamišljam kako netko sjedi uz mene

Nju krije sjena moja, mene sjena njena

I vječnost stane na tren.

Ponekad tako ne znam što zbiva se, što stvarno je,
a što san

I ne znam gdje je početak a gdje kraj, što je bilo i
što se zbilo

Što je prošlo, a što sutra je

Ponekad tako shvatim da su sjene prošlih vremena
I neki davni preci samo slutnja, vremena je malo
Ponekad samo plačemo

PJESNIČKA VEČER

Dođite, sjednite...

Konačno ste na pravom mjestu, na pjesničkoj večeri.

Slušat ćete lijepe, odabrane riječi,

kao da padaju pahulje s neba

Slušat ćete žene koje pišu i vole kao muškarci,

Slušat ćete muškarce koji pišu i plaču kao žene,

Ostanite...

Ostanite jer ste na pravom mjestu. Vani je hladno
a vino je ovdje besplatno i nije kiselo.

Ostanite, budite još jedno biće

koje shvaća filozofiju

zablude promašene poete...

Ostanite, ostanite ovdje,

ako ne zbog poezije,

Onda zbog alkohola

i ružnog vremena.

KARLA KEVO



KARLA KEVO rođena je 4. 6. 1999. u Metkoviću. Živi u Stocu. Nakon završene osnovne škole u Crnićima, upisuje Srednju medicinsku školu Sestara milosrdnica u Mostaru. Po njezinom završetku odlučuje se za nastavak školovanja na Fakultetu zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru, na kojem je završna godina diplomskog studija-magisterija. Zaposlena je u Sveučilišnoj kliničkoj bolnici Mostar kao medicinska sestra.

Ljubav prema pisanoj riječi razvila joj se još od ranog djetinjstva. Posjeduje više osvojenih nagrada za prozna i poetska djela. Prvu pjesmu *Krila* objavila je u dječjem časopisu *Cvitak* još kao učenica IV. razreda osnovne škole. Neki od njezinih radova objavljeni su i u *Stolačkom kulturnom proljeću*. U tom zborniku objavljen je njezin

rad Božić koji je također napisala još kao osnovnoškolka davne 2009. godine. Rad na temu pogibije Marka Milanovića objavljen je u *Stolačkom kulturnom proljeću* 2014. godine, kada je bila VIII. razred osnovne škole, a nosio je naziv *Izaberimo prave uzore*. Nagrađena je i u sklopu literarnog natječaja koji organizira Hrvatska kulturna zajednica *Troplet*. Napisala je rad naslovljen *Bitno je očima nevidljivo* kao učenica IV. razreda srednje škole, a isti je objavljen u Zborniku učeničkih radova *Tropletova literarnog natječaja Dubine srca ljudskoga*.

Također, nagradu u kategoriji odraslih spisatelja za pjesmu naziva *Otrgnuti od zaborava* odnijela je i na natječaju *Pobijeni hercegovački franjevci tijekom i u poraću Drugoga svjetskog rata*, koji se organizira u Širokom Brijegu. Jednu od svojih pjesama, koja nosi naslov *Iz tame u svjetlo*, predstavljala je u Kulturnom centru Abrašević, u sklopu događaja *Poezija solidarnosti*, koji je organiziralo Vijeće mladih Grada Mostara. Njezina pjesma *Mala, a velika djevojčica* objavljena je u časopisu za književnost *Kvaka*, a pjesme *Miriše na promjene* i *Pjesma o moru* na Internet portalu *Hrvatski glas Berlin*. Njezin misaoni tekst *Smisao života* pohvaljen je na Međunarodnom natječaju *Iza proznih vrata: Snovi čarobnih slova 4. dio* koji organizira Facebook stranica *Pisci i književnost*. Nagrađena je i za pjesmu *Žena ženi* od strane Instituta za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine.

NESRETNO SRETNI

Poželjeh nekad sunce biti
Pa umjesto mraka, svijetlost donijeti

Jer mrak je davno
Prekrio srca
Nesretnih ljudi, sretnih lica

STVARNOST

Ne gledaj u nedostižne daljine
Najprije se primakni stvarnosti
Njenu hladnoću osjeti
I onda kada obriši ruku stvarnosti ostave trag
na tvom licu
I kad tijelom prolaze trnci, ne od bola, već od
razočaranja
Podigni pogled, upravi korak, nasmiješi se
I samo hodaj, strpljivo, s očekivanjem novog
obriša ruku stvarnosti na tvom licu
Ali hrabro... ka budućnosti

KRITIČKI ULOMCI O DJELU
VESELKA KOROMANA

Koromanov svijet ipak nije tek idilična priča kao što smo već naglasili, to je svijet suvremenih tjeskoba i kolebanja psihe modernog čovjeka, to nije irealna slikovnica djetinjstva, već odraz razmišljanja mladića koji živi i u gradu i koji „teško priznaje prvenstvo dnevnih stvari“, koji tražeći svoja „krila u deblima“ osjeća stravičnu jezu otuđenih situacija individualnih i kolektivnih psihoza i neuroza današnjice, koji ponekad i patetično ishitreno, stvarajući svoj „ini svijet“ najednom shvati da zapravo „nikog nema da mi pomogne“. Stanja i raspoloženja potmule ravnodušnosti i očajanja trajnih gubitaka slika djetinjstva i mladosti koje su sasvim „zamele šume vremena“, bolesti od praznine, nemogućnosti nalaženja svog vlastitog lika u difuznoj sadašnjosti, teškoće izricanja biti pjesme, uzaludnih traganja za ocem i majkom djetinjstva, za čarom ljubavnih slasti, kada u sumornim gradskim bosanskim noćima nikako ne može otkriti onoga „tko će mu reći kako je došao na svijet, upoznao jad, ljepotu, zov ljubavi i pjesme“ prevladavaju u većini gorkih otrovnih atmosfera drugog dijela zbirke, u ciklusu „Bolestan sam i pun sreće“ i drugdje.

Miroslav VAUPOTIĆ

Koroman je, u najboljem smislu riječi, pjesnik jezika. Ne vješt versifikator, ne opsjenjivač asonancama ili neobičnim rimama, ne prelac paučine riječi – već pjesnik koji zna da u dubinama riječi („u brabonjku od riječi“) odjekuje smisao jezika, dakle naroda, povijesti, sadašnjosti... njegove pjesme nisu eksplicitne i vrlo rijetko igraju na kartu onih koketnih esejičko-filozofskih iskaza, na koje se onda lijepe kritičari kao na dokaz pjesnikove umnosti i dubine. Sve što hoće i može, to Koroman kazuje grozdovima svojih metafora, buketima svojih neobičnih rečenica u kojima se riječi odlučno dovode u nevjerojatne odnose.

Igor MANDIĆ

Koromanov hercegovački krajolik, kubistički raslojen na gledano i gledaoca, bio je presudan uteg koji pjesnika nije prepustio zrakopraznom prostoru utjecaja (većim dijelom sudbina toga naraštaja). Bliski Mediteran kao da je njegovoj snažnoj slikovitosti zadao stroge granice, diskretnost u izričaju i sklonost k opsosivnoj slici. Ali ta slika nikad nije panorama, tako nazočna u pjesništvu toga podneblja, nego univerzum ispod sitnozora, gdje se materija i duh iznova spajaju u fantastične oblike, a pjesnik susreće sa svojom sudbinom na oštirci pitanja, nepomirljivog i ljudski tragičnog. Subjekt tog pjesništva, međutim, panteistički urasta u pejzaž, on neprestance pripitomljava daljine i živote rasute njima, očekujući samo one najtanjanije i najtajnije signale bića, s vjerom u onu rijetku lucidnost koja poništava uobičajenu hijerarhiju svijeta i aktivira onu leću u oku, obično umrtvljenu, koja stvara vid u nadrealnom zagrljaju i pomirbi krajnosti.

Veselko TENŽERA

Oslobođena deskriptivno-kolorističke objeckije svijeta, pjesma Veselka Koromana sazdana je na osobnoj preobrazbi jezično-pjesmotvornog izraza; umjesto pridjevsko-atributske i opisno-poredbene ekspresivnosti, u čijoj bi dekorativnosti bio položen smisao pjesnikova doživljaja svijeta, u Koromanovoj poeziji se svijet pojavnosti, stvari i bića, pojave i pojmovi pojavljuju u mnogoznačnosti simboličke opservacije. Jasno uočljiv napor intelektualnog građenja pjesme, izbjegavanje emotivne prenapregnutosti pjesničkog iskaza, rezultira stišanom atmosferom kontemplativnosti i misaonom zgusnutošću stiha, otvorenog množini raznovrsnih tumačenja.

Enes DURAKOVIĆ

Prema Koromanu, naime, stvaralački čin poezije sukladan je stvaralačkom činu prirode što svjedoči da oba dolaze iz istog osnova. S druge strane, čežnja za osjećajem sebe kao nerazlučivog dijela svemira (konkretno: prirodnog okoliša) pokazuje se kao ostvarivo upravo u poeziji. Poezija je u stanovitom smislu „alter ego“ prirode, jer su sve prirodne stvari (sve što uopće jest) prenesene u jezik. U poeziji dolaze, dakle, na vidjelo tajne spona među stvarima, jezik opredmećuje „drugu prirodu“ (duhovnu kao sliku zbiljske) i pruža slutnji uvid u onu onostranu dubinu iracionalnog stvaralačkog impulsa. Da bi se sjedinio s prirodom preko poezije, pjesniku je dovoljno umrtviti svoju osobnost i pustiti da zbiljska priroda preko osjetila i riječi sama govori o sebi.

Neven JURICA

Koroman pritom buja, vrvi, skliže se, skače i roni takvim tkivom, takvim slikovnicama stvari sam da na ne preostaje ništa drugo do da slušamo samo biće te njegove radnje. Ovaj razgovor unutrašnjeg i vanjskog pokazuje se kao jedino zanimanje čovjeka koji pjeva.

Slobodan BLAGOJEVIĆ

Najznačajnije odlike Koromanove poezije zapravo i potiču sa ovog izvora: pjesnici, kakav je Koroman, sveгда se grčevito drže konkretnog, što će reći prirodnog, ili još preciznije zavičajnog. Zavičajna botanika, pa i zoologija, gusto naseljavaju ovu poeziju. Zavičajni herbarij i bestijarij – nećemo ovdje nabrajati sve njihove elemente, jer ih suviše često susrećemo na svakom koraku koji učinimo u Koromanovom poetskom svijetu – predstavljaju svagda osnovno odskočište za Koromanovu viziju. A taj herbarij i bestijarij, koliko god posjeduju oporost i divljinu, prožeti su često i suprotnim svojstvima: mekoćom, nježnošću, blagošću, pa bi se moglo kazati da najsugestivnije trenutke ove poezije nalazimo tamo gdje se sučeljavaju tvrdoće i mekote, trpkosti

i blagosti, štropoti i lahori. Postoji kod ovog pjesnika, naspram vihora, stihije, diluvijalne huke elemenata, i jedna *main*ska tendencija, jedna sveprožimajuća simbolika bonace.

Marko VEŠOVIĆ

Koromanova poetsko-duhovna osjetilnost sva je u znaku prekrivanja očiglednog. Pjesnika ne tangira sirova i gruba materija koja preplavljuje zbilju. Ne želi čačkati po jalovini empirije jer se njene zalihe ne mogu iskristalizirati ni transcendirati. Grubo ostaje grubo kakvu god magiju da ga preinačimo, estetiziramo, oduhovimo. Žudnja je neizbrisiva stavka ovog pjesništva. Žudnja za dalekim, skrivenim, neviđenim, nedirnutim. Ona inicira magiju, lucidnost, tragalaštvo. Sebe treba prepoznati u – prahu, inju, iverju, čestici. Treba lebdjeti svemirom, prekoračivati granice vremena i prostora. Biti „upleten u sve“. Pomiješati se sa stvarima, zemaljskim inventarom, biti protagonist zatečenih i sludjenih slika i prizora. Bez žudnje poetski duh izgubio bi svoju fluidnost, postao bi trom, blaziran, banalan. Bio bi statičan, ograničen samozadovoljnim raciom, bez izgleda da proдре i osvaja, otkriva i obasjava. Žudnja se nikad ne da stišati.

Ivan BOŽIČEVIĆ

Što je za Koromana vječno? Kako on gleda na antinomiju mlado-staro, novo-davno? Mlado je sve ono u čemu ima duha, mašte, žudnje, što je lišeno konformizma i kompromisa. Bez obzira kad se očitovalo i živjelo. Kada nepatvorena mladost preskoči vremenske okvire približuje se trajnosti pa i vječnosti. Postaje bitni znamen ljudske prirode, njene univerzalnosti, žudnje za ljepotom i istinom, koju ni nadolazeća vremena ne mogu eliminirati. S druge strane, najdavnije duhovne tvorevine kad su univerzalne mogu biti mlađe, privlačnije od bilo koje aktualne mladosti i trenutne modernosti koja nema sluha za maštu, ljepotu, iracionalni poriv, pa, žureći prema budućnosti, osakaćuje prirodu, preinačuje zemaljskim stvarima i pojavama njihov iskonski izgled. Koroman kao duh kojemu je bliže ono što nije na cijeni, nego što je u centru interesa suvremenosti, voli se obraćati „sitnicama“ što su bez podrške, te su ugrožene i osuđene na samoću. Sklon je vezivati se uz prirodu, dok je još ima, zaljubljuvati se u njenu elementarnost, učiti se na njenim simbolima. Sklon je podavati se i sanji. Zna se postaviti i kao „prorok“ što navješćuje pojavu „blagog naroda“. Imaginarne a idealne zajednice koje će dotrajalom i obezljuđenom svijetu vratiti ljudskost, umnost, ljepotu („Doći će vrijeme“). Pjesnik pored svega intenzivno snatri o istočnim vidicima: „lći ću na istok dok ne umrem“. Zašto je okrenut na tu stranu? Zato što je tamo izvor svega za čim on latentno žudi. Tamo se rađa sunce, nastupaju svanuća, pojavljuju se prve bjeline.

Ivan BOŽIČEVIĆ

Naravno, u Koromanovoj poeziji nema ni moraliziranja ni politiziranja. Daleko od propovijedi i zapovijedi, ova je poezija intencionalno okrenuta estetičkom, a ne političkom, pa čak ni samo etičkom čovjeku. Pročitavši sve njegove zbirke, mi znamo ili naslućujemo kakav je Koroman čovjek i što je sve proživljavao i kako je doživljavao život oko sebe, ali što on određeno tvrdo misli o mnogim važnim pitanjima društvenog života mi ne možemo ni nagađati, jer se o tome nije izjašnjavao – ni poetski uvijeno ni diskurzivno izravno. Estetičko i poetsko, na podlozi psihoanalitičkog, jedini je orijentir ovog autentičnog i iskrenog pisca. On se nigdje nije izjasnio zašto piše i kome se sve obraća, ali je iz svih njegovih pjesama – od prve pa doslovno do posljednje – razvidno da ne piše zato da bi popravio ljude ili nametnuo drugima neki svoj koncept svijeta i obznanio još neiskusani (ili neostvareni) projekt življenja. Koroman vrlo dobro zna da su malobrojni stvarali ljepotu i njome obogaćene ljudske dokumente, da su nešto manje malobrojni manje ili više shvaćali što oni rade i uživali u njihovim radovima, a da je velika većina bila zauzeta svakodnevnim poslovima u borbi za egzistenciju ne misleći ni na kakav viši smisao, klanjajući se svejednako zlatnom teletu u svim vremenima i u najrazličitijim društveno-političkim i religioznim konstelacijama.

Vlatko PAVLETIĆ

Škrtareći riječima, u svojim nas najboljim pjesmama Koroman ipak ne zakida: u njih je majstorski utkao sve niti potrebne da se splete mreža poetskog u koje se obvezatno ulovi naše čuvstvo ili naša misao, ili se pak zaplete čak nekoliko nerasplesivih sanjarija. Ima u Koromana pjesama koje nije dovoljno pročitati; valja ih prosanjati, prosanjariti, od stiha do stiha, od strofe do strofe. To su napose one Koromanove pjesme u kojima slikotvorne čestice svijeta ne fluktuiraju, nego obrazuju naročiti tip odnosa u strukturi kristala. Podsjećaju nas na šarmantan poetski nered Chagalla, ali istodobno i na strogu, natuknički ožetu izražajnu askezu Ungarettija ili Quasimonda (*Zadnja bajka, cvijet*).

Vlatko PAVLETIĆ

Iščitavajući sve ovo iz Koromanova pjesništva, uvidamo da je svaki njegov stih odmjeravanje sebe naspram svijeta kao vječne konstante zadane mjerilima „zagledanosti u nebo“. Kad spominjemo „zagledanost u nebo“ onda ponovno imamo na umu kako to nije astralna poezija jednog Šopa ili Šimića, zagledanost ovdje znači samoidentifikaciju i samjeravanje sebe naspram neba u moralnom smislu, ali i u kognitivnom. Znamo da su često (možda i uvijek?; „estetika je majka etike“) ova dva aspekta spoznaje sebe i svijeta nedjeljiva, prožeta, uvjetovana jedan drugim.

Željko IVANKOVIĆ

Sudeći prema težnjama pjesnika da osluškuje samo „ćutanje“, te da vazda ostane u dodiru s numinoznim, pretpostaviti je da je on bliži grčkim predsokratovskim misliocima negoli modernu nauku koje je mišljenje već odavno pomaklo s izvora i prihvatilo ga kao svrhu sama sebe. Koromanovo pjesništvo iz takva mišljenja ništa ne preuzima; posve su mu strani sofisticirani obrasci filozofijskih naputaka kojima postmoderno pjesništvo često ne uspijeva odoljeti. Koroman je autentičan, izvoran stvaralac u kojemu prevagu uvijek odnosi lirski sublimacija i sklonost k fenomenološkoj razgradbi pojavnosti.

Gojko SUŠAC

Koromanova poetika je poetika uvida. Uvida u sve: u svijet, u sebe, u vrijeme, u tijelo, u mjesto iz kojeg dolazi i mjesto u koje odlazi. Isto toliko to je poetika pitanja i čudesnih obasjanja što ih ostavljaju „pitanja na zemlji“.

Gojko SUŠAC

Sve čega se takne pjesnikova mašta, makar to bila i *zvijer čista*, biva ozareno blagošću pjesnikove pokroviteljske ruke. Kao dobri duh livada i šuma, pjesnik se obraća leptiru, travi, razumijevajući njihov bezinteresni poriv čiste ljepote. Jezikom koji je osjetljiv na nijansu, kojim se razlikuje blizanac od blizanca, pjesnik budi usnulu ljepotu ljljana, vrtne tame, rose. Takav pjesnik, šta drugo nego *gradinar je*.

Branko STOJANOVIĆ

Koromanova inspiracija u svim njenim fazama u dosluhu je s njegovom multipliciranom mogućnošću percepcije pojava svijeta. I kada pjeva o odnosima čovjeka i svijeta, čovjeka i čovjeka, čovjeka sa samim sobom, Koroman ih dočarava time što kombinira, usložnjava i podastire vlastitu receptivnost konkretnog čulnog svijeta. Stoga je to poezija sinestezija, suglasja obojene i čulne vizije uopće, a suglasja se proširuju na apstrakcije, preko kombinacije čulnog s apstraktnim, u skladu sa samom nadrealističkom slikom, sve do univerzalnosti analogija. Apstraktno se dovodi u dosluh s čulnom percepcijom, stvaraju mostovi od jedne apstrakcije do druge. Odatle ljepota konkretnih detalja u cjelini iracionalne slike, koja vodi do osvajanja novih prostora apstraktne misli. Odatle, s druge strane, konkretna, jezička potka slike, koja Koromana nikad ne iznevjerava.

Hanifa KAPIDŽIĆ-OSMANAGIĆ

Koroman, zapravo, rijetko pjeva o konkretnoj činjenici, koja doista može biti poticaj, on, zapravo, hvata i reda, redajući lovi odbljeske pojmova i slika i tako nanovo stvorene, odnosno, naznačene, bolje reći naslućene semantičke krugove, dobivene nepredvidivošću kreativnog postupka, komponira u pjesmu postavljajući je u djelatan suodnos spram čitatelja na putu nezaustavljiva gradacijskog uspinjanja.

Šimun MUSA

Čitatelja će Koromanovo mrvljenje prisposodba sa ciljem uspostave dijaloške otvorenosti između ega i univerzuma asocirati na Isusov način izražavanja u Bibliji. Naravno, Isus kao i pjesnik dijalog vodi zbog publike koja se izvješćuje o mijenama jednog i drugog dijaloškog elementa. Njihova prisposodobnost podrazumijeva poantu i nadu koju često nije potrebno eksplicite izreći. Ona nam se nadaje kroz izbjegavanje emotivne prenapregnutosti, kroz misaonu zgusnutost polivalentnih semantičkih odsječaka što omogućuju niz interpretacija, značenjsku višestrukost koja ipak ovisi o recepcijskoj samovolji. Pjesnik se posve prepušta čitateljskom umijeću. On mu podilazi, koristeći zajedničko književno iskustvo kao predtekst za prezentaciju novih spoznaja ili pak načina gledanja na svijet.

Vjekoslav BOBAN

Koroman širinom i dubinom svog pjesničkog pogleda proširuje obzorje homocentrizma ne samo do spoznatih već i do slučenih kozmičkih širina. Ne previđa ono što je postojalo prije čovjeka i ono što će ga nadživjeti, odnosno što bi postojalo i bez njega. Svrhu otkrivanja prirode, koja iz njegovih stihova progovara neposrednije i uvjerljivije nego kod mnogih drugih pjesnika, vidi u *čistom zagrljaju*, kao „povratak u slobodu“, koju ograničava traženje svemu smisla.

Josip OSTI

Ako pomnijivije promotrimo razvitak Koromanove poetike, nije teško uočiti njezina dva temeljna konstituenta, i s obzirom na sadržajne i s obzirom na formalne elemente; i jedno i drugo, načelno, reducirano na minimum. Različit predmetni svijet koji često implicira i bijelu i zelenu boju kao jasnu simboličnu šifru, što dakako nije samo značajka istočnjačke kulture nego i hrvatske antropološke i etnografske prakse, otkriva vitalističku i obnoviteljsku ideju svijeta u kojemu je lirski subjekt sudionikom kozmogenetičke cjeline. U njoj, pak, prirodne vrijednosti nisu samo relativizirane, nego su ponovno stavljene u poziciju osvajanja svojega mjesta i svoje vrijednosti, dok lirski subjekt sa svoje strane preuzima i prenosi svoje svjedočanstvo tih znakova vrijednosti, takoreći ih isijava, nakon što ih je, srodivši se s njima, upio. Riječ je tu o svojevrsnoj prednosti označitelja nad označenima.

Cvjetko MILANJA

S obzirom na sadržaj i leksiku Koromanovo pisanje nesporno zadire u otajnost prirodnih tokova. Dok su mnogi pjesnici dezertirali iz antropološke problematike spuštajući se na razinu zooloških opsesija (s odgovarajućim simboličkim predznakom), ovaj je autor još korak dalje probijajući se sve do botaničkih dubina, do slojeva na kojima se začinje biomorfna i biofilna egzistencija. U mraku pražilja i dubini korijenja moglo bi biti i sumračno, no gdje je najveća tmina javlja se i najsnažnija čežnja za svjetlošću. Mislim da možemo za Koromanovu maštu kazati da je bitno klorofilna, da cjevčicama stihova i grananjem riječi teži prema suncu, odnosno da već nutarnjim bljeskovima osvjetljava put iz zemlje-magme do tla, odnosno kadra i površine na kojoj se stere tekst.

Tonko MAROEVIĆ

Koromanov pjesnički izraz ima izvorišta u bogatim naslagama usmene tradicije, u pisanoj književnosti i jeziku svakodnevne komunikacije. Gradeći svoj pjesnički mikrokozam kao permanentno pulsirajući značenjski sustav, Koroman unutar svoga opusa ruši žanrovske granice kao i granice između pjesničkog i diskurzivnog pisma, pa se tako njegova poezija može čitati i kao proza, njegovi filozofsko esejistički zapisi mogu se čitati i kao poezija u prozi, itd. itd. Stilski obrasci simbolizma, ekspresionizma, nadrealizma, stapaju se kod Koromana, zajedno sa stilskim obrascima preuzetim iz usmene, biblijske i starije hrvatske književnosti, u neodoljiv stilski koloplet i autentičan poetski zapis.

Pero ŠIMUNOVIĆ

Sveukupno pjesništvo ovoga autora odgovor je na njegove upite. Naime, živa bijela nit jezika, živog jezika, ostala je na stranicama njegovih knjiga. I što čitatelj ne može ne zamijetiti: u Koromana nema ostarjelih pjesama, pjesama koje bi odgovarale samo vremenu svoga nastanka. One su sve mlade, pjesme u kojima značenja ne zastarijevaju. Čitati pjesme ovoga pjesnika znači prolaziti kroz jezik, živ i životvoran, jezik koji se u svakoj pjesmi, odnosno knjizi, obnavlja. A sve to bez velikih, glasnih riječi, bez opetovanja i bez velikih „istina“. Što vrijeme više odmiče, i što je češće u prilici postavljati upite, Koroman je stišaniji, bliži zemaljskom vremenu, što, opet, ne znači da mu i nebo sa zvijezdama nije blisko, ili četiri strane svijeta, ili smokva uz kuću...

Krešimir ŠEGO

DOKUMENTI

Naputak književne manifestacije VIDOŠKA PJESNIČKA NOĆ

Članak 1.

Utemeljitelj i organizator književne manifestacije *Vidoška pjesnička noć* je Matica hrvatska Stolac u suradnji s Općinom Stolac, Hercegovačko-neretvanskom županijom, Društvom hrvatskih književnika Herceg Bosne i Južnohrvatskim ogrankom Društva književnika Hrvatske.

Članak 2.

Zadaća pjesničke večeri *Vidoška pjesnička noć* je afirmacija hrvatske književnosti i mladih talenata umjetnosti riječi, osobito onih s područja Hercegovačko-neretvanske županije, kao i jače povezivanje kulture i umjetnosti s razvojem turizma i oživljavanjem ruralnog gospodarskog razvoja na ovom prostoru.

Članak 3.

Poetska manifestacija *Vidoška pjesnička noć* pokrenuta je 2012. u sklopu dana Matice hrvatske Stolac nazvanih Stolačko kulturno proljeće, koji se održavaju u drugoj polovici mjeseca svibnja.

Članak 4.

Prostor na kojemu se održava *Vidoška pjesnička noć* je nekropola stećaka Radimlja.

Članak 5.

Predsjedništvo Matice hrvatske Stolac imenuje Povjerenstvo za organizaciju i provedbu *Vidoške pjesničke noći*, donosi pravila i utvrđuje program Večeri, odlučuje o financijskom rashodu Večeri, odlučuje o točnom datumu održavanja Večeri i rješava prigovore i žalbe na prijedlog Povjerenstva Večeri.

Članak 6.

Povjerenstvo za organizaciju i provedbu *Vidoške pjesničke noći*, sastavljeno je od gospodarstvenika, turističkih djelatnika, te javnih i kulturnih djelatnika. Predsjednik Matice hrvatske Stolac ili osoba koju on imenuje predsjednik je Povjerenstva. Povjerenstvo može imati i svog počasnog predsjednika. Povjerenstvo čini parni broj članova, te odlučuje većinom glasova. Ako je u glasovanju jednak broj glasova „za“ i „protiv“, odlučuje glas predsjednika, odnosno usvojen je prijedlog za koji glasuje predsjednik.

Članak 7.

Povjerenstvo *Vidoške pjesničke noći* brine o organizaciji manifestacije, predlaže program i plan rashoda, poziva sudionike, izrađuje promidžbeni materijal, stara se za prihvata i smještaj sudionika i gostiju, te podnosi izvješće o svom radu glavnom Organizatoru – Matici hrvatskoj Stolac.

Članak 8.

Troškove smještaja i boravka gostiju sudionika *Vidoške pjesničke noći* snosi Organizator. Visina naknade utvrđuje se prema jednoj dnevnicu, plus putni troškovi.

Članak 9.

Mandat Povjerenstva traje četiri godine.

Članak 10.

Na pjesničkoj večeri sudjeluju:

- a) afirmirani pjesnici, članovi profesionalnih književnih društava iz BiH i Hrvatske, kao i drugih zemalja na poziv Organizatora
- b) mladi (do 35 godina), još nedovoljno afirmirani književni talenti – pjesnici o čijem sudjelovanju odlučuje Povjerenstvo *Vidoške pjesničke noći*, a na temelju njihova dotadašnjeg književnog rada.

Članak 11.

U skladu s manifestacijom *Vidoška pjesnička noć*, Organizator je ustanovio književne nagrade:

- a) *Hrvatski stećak*
- b) *Mali hrvatski stećak*

Članak 12.

Nagrada *Hrvatski stećak* dodjeljuje se onim književnicima koji su dali osobit doprinos hrvatskoj književnosti, a *Mali hrvatski stećak* prvonagrađenim učenicima stolačkih škola.

Članak 14.

Nagrada *Hrvatski stećak* sastoji se od skulpture (rad ak. kipara) i plakete.

Nagrada *Mali hrvatski stećak* sastoji se od skulpture i plakete.

Član 15.

Naputak *Vidoške pjesničke noći* usvojen je na proširenoj sjednici Predsjedništva Matice hrvatske Stolac, 22. ožujka 2012., a nadopunjen 25. travnja 2014.

Voditeljica:

Tina Laco

Glazba:

Vidoštačka Kraljica